

RAPORTTI IFRS-VALVONNASTA

29.10.2009

Markkinavalvonta
Tilinpäätösvalvonta

SISÄLLYS

1 YHTEENVETO	4
2 VALVONTATYÖ	7
3 LIIKEARVON ARVONALENTUMISTESTAUSINFORMAATION TÄYTETTÄVÄ STANDARDIEN VAATIMUKSET JA OLTAVA JOHDONMUKAISTA JA SELKEÄÄ.....	10
3.1 Lähes viidesosa ei esittänyt herkkyysanalyysitietoja ollenkaan.....	10
3.2 Diskonttauskoron komponenttien arvoissa ja määrittämistekniikoissa tehdyistä muutoksista ja niiden syistä kerrottu hyvin vähän.....	13
3.3 Standardin IAS 36 soveltaminen ja valvonta 2009–2010.....	14
4 ESITETTYJEN RAHOITUSINSTRUMENTTIRISKITIETOJEN PERUSTEELLA KOKONAISKUVA RAHOITUSRISKIASEMASTA JÄÄ USEIN EPÄSELVÄKSI	16
4.1 Myyntisaamisten luottoriskit eivät aukene sijoittajille.....	16
4.2 Markkinariskeistä esitetyt herkkyysanalyysitiedot eivät kuvasta yhtiöiden altistumista suojattaville liiketoimintariskeille	17
4.3 Maksuvalmiusriskin raportoinnissa selkeimmin edistystä.....	17
4.4 Kovenanteista ei anneta riittävästi tietoa	18
4.5 Rahoitusinstrumenttien tulosaikutusten esittäminen vaihtelevaa	19
4.6 Esitettävien tietojen annettava selkeä kuva yhtiön rahoitusinstrumenttien arvonalentumisiin soveltaman harkinnan periaatteista ja rajoista	19
4.7 Sijoituspalveluyritysten ja rahastoyhtiöiden tilinpäätökset	20
5 EPÄVARMUUS TOIMINNAN JATKUVUUDESTA	21
5.1 Toiminnan jatkumiseen liittyvistä epävarmuustekijöistä kertominen haparoivaa..	21
5.2 Tietojen esittämiseen panostettava tulevissa taloudellisissa raporteissa	22
6 MUUT KESKEISET HAVAINNOT	23
6.1 Yrityshankinnat.....	23
6.2 Myytävänä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät ja lopetetut toiminnot	23
6.3 Varaukset	24
6.4 Osavuosikatsaukset.....	25
LIITTEET	26
Liite 1. Valvontaympäristö	26
Liite 2. Suurimmat liikearvot 31.12.2008 ja vertailutiedot vuodelta 2007.....	28
Liite 3. Liikearvon osuus omasta pääomasta 31.12.2008 ja vertailutiedot vuodelta 2007	29
Liite 4. Suurimmat yrityshankinnat tehneet yhtiöt vuonna 2008 ja vertailutiedot vuodelta 2007	30
Liite 5. Yrityshankintojen kokonaishankintamenon kohdistuminen tilinpäätöksissä 2005–2008.....	31

Markkinavalvonta
Tilinpäätösvalvonta

Lisätietoja antavat

2 Valvontatyö

- Tomi Seppälä, puhelin 010 831 5210

3 Liikearvojen arvonalentumiset

- Riitta Pelkonen, puhelin 010 831 5420
- Virpi Haaramo, puhelin 010 831 5355

4.1–4.6 Rahoitusinstrumentit

- Hannu Kaijomaa, puhelin 010 831 5346
- Virpi Haaramo, puhelin 010 831 5355

4.7 Sijoituspalveluyritykset ja rahastoyhtiöt

- Tarmo Tuisku, puhelin 010 831 5354

5 Epävarmuus toiminnan jatkuvuudessa

- Tiina Visakorpi, puhelin 010 831 5383

6 Muut keskeiset havainnot

- Sirkku Palmuaro, puhelin 010 831 5325

Markkinavalvonta
Tilinpäätösvalvonta

1 YHTEENVETO

Tässä raportissa on esitetty Finanssivalvonnan (Fiva) tilinpäätösvalvonnan toimintaa vuoden 2008 lopulta lokakuulle 2009 sekä esitetty valvonnan perusteella tehtyjä havaintoja yhtiöiden tilinpäätöksistä. Fiva edellyttää, että yhtiöt huomioivat tässä raportissa esitetyt ja osittain jo toistuvasti havaitut puutteet ja kehitystarpeet laatiessaan tilinpäätöksiään vuodelta 2009.

Liikearvojen arvonalentumistestaustietoja ei annettu kaikilta osin

Finanssikriisin takia näkymät vuoden 2009 alussa olivat yhtiöidenkin mukaan niin epävarmat, ettei tulevaisuuden kehityksestä aina annettu edes arviota. Yhtiöiden oli tullut kuitenkin arvioida tulevia rahavirtojaan tilinpäätöksen 2008 liikearvon arvonalentumistestausta varten. Vaikka tulevaisuuden arviointi oli epävarmassa tilanteessa vaikeaa, oli arvonalentumisia kirjattu yllättävän vähän.

Liikearvon arvonalentumistestauksen keskeisistä oletuksista tehtävän herkkyysanalyysin tarkoitus on kuvata, millainen muutos arvonalentumistestauksessa määritetyn kerrytettävissä olevan rahamäärän keskeisiin oletuksiin voisi johtaa arvonalentumistappion kirjaamiseen. Kolmannes yhtiöistä oli raportoinut herkkyysanalyysitietoja vuoden 2008 tilinpäätöksissä aikaisempaa vuotta enemmän. Tietojen määrän lisääntymisestä huolimatta kaikki yhtiöt eivät olleet kertoneet määrää, jolla yksikön tai yksikköjen ryhmän kerrytettävissä oleva rahamäärä ylittää sen kirjanpitoarvon, keskeiselle oletukselle käytettyä arvoa, ja määrää, jolla keskeiselle oletukselle käytetyn arvon pitää muuttua, jotta yksikön tai yksikköjen ryhmän kerrytettävissä oleva rahamäärä olisi yhtä suuri kuin sen kirjanpitoarvo. Lisäksi tietojen selkeässä ja johdonmukaisessa esittämistavassa oli parannettavaa.

Diskonttauskoron komponenttien arvot ja määrittämistekniikat ovat keskeisessä asemassa arvonalentumistestauksessa. Vain harva yhtiö oli kertonut diskonttauskorkoihin ja niiden määrittämistekniikoihin tehdyistä muutoksista edelliseen vuoteen verrattuna. Tietojen vertailukelpoisuus tai muutosten seurausten vaikutuksen ymmärrettävyys eri vuosien välillä tulee varmistaa. Lisäksi yhtiöt eivät olleet aina päivittäneet diskonttauskoron kaikkia komponentteja heijastamaan nykyistä markkinatilannetta. Diskonttauskoron on kuvastettava markkinoiden näkemystä riskeistä testauksen tekohetkellä.

Rahoitusriskeistä annettaviin herkkyysanalyysitietoihin panostettava - kovenanteista ei annettu riittävästi tietoa

Markkinariskeistä annettavista herkkyysanalyysitiedoista tulee käydä ilmi eri markkinariskeissä, kuten esimerkiksi korko-, valuutta-, luotto- ja hintariskeissä, tapahtuneiden muutosten vaikutus omaan pääomaan ja tulokseen. Tämän vaatimuksen täyttäminen vaatii usein selkeän kokonaiskuvan antamista eri markkinariskeistä ja niiden syistä. Luottoriskin raportointi oli edelleen vaatimatonta, joskin maksuvalmiusriskitiedot olivat selkeästi parantuneet. Kokonaisuudessaan standardin IFRS 7 *Rahoitusinstrumentit: tilinpäätöksessä esitettävät tiedot* mukaisissa liitetiedoissa on paljon parannettavaa.

Yhtiöiden markkinariskeistä esittämät herkkyysanalyysitiedot eivät kuvasta niiden altistumista suojattaville liiketoimintariskeille. Pelkästään suojausten ja niiden herkkyysanalyysien kuvaaminen ei ole riittävää. Lisäksi tulee kertoa, minkä suuruista riskiä suojataan, jotta lukijan on mahdollista ymmärtää liiketoiminnan arvioitu kokonaisriski.

Markkinavalvonta Tilinpäätösvalvonta

Tilinpäätöksessään yhtiöiden on esitettävä tietoa, jonka avulla lukijat pystyvät arvioimaan rahoitusinstrumenteista johtuvien riskien luonnetta ja laajuutta. Tämä kattaa myös kovenantteihin liittyvät tiedot, koska lainasopimuksiin sisältyvien kovenanttien mahdollinen rikkoutuminen saattaa kertoa yhtiön likviditeetti- tai korkoriskistä. Kaikista listayhtiöistä alle 10 kertoi kovenanttiehtojen rikkoutuneen vuoden 2008 aikana. Raportointi oli useimmissa tapauksissa puutteellista, sillä vain harva kertoi esimerkiksi, mikä vaikutus oli kovenanttiehtojen rikkoutumisen seurauksella. Fivan näkemyksen mukaan kovenanttiehdoista esitettävien tietojen yksityiskohtaisuutta tulee lisätä silloin, kun kovenanttirajojen rikkoutuminen on lähellä.

Esitettävien tietojen annettava selkeä kuva yhtiön rahoitusinstrumenttien arvonalentumisiin soveltaman harkinnan periaatteista ja rajoista

Myytävisissä oleviin rahoitusvaroihin sisältyvän osakkeen käyvän arvon merkittävä tai pitkäaikainen lasku alle sen alkuperäisen hankintamenon on jo itsessään objektiivinen näyttö arvonalentumisesta ja siten siitä on kirjattava arvonalentumistappio. Euroopan arvopaperivalvojen komitean (CESR¹) alaisena toimiva IFRS-standardien valvontaa koordinoiva elin (EECS²) on julkaissut valvontapäätöksiä myytävissä oleviin rahoitusvaroihin sisältyvien osakesijoitusten arvonalentumisista. Fiva pitää tärkeänä, että yhtiöt tutustuvat erityisesti näihin valvontapäätöksiin ja huomioivat nämä laatiessaan kuluvaan vuoden tilinpäätöksiään.

Esitetyt tiedot toiminnan jatkuvuuteen liittyvistä epävarmuustekijöistä haparoivia

Yrityksen toiminnan jatkuvuuden epävarmuuteen liittyvät tiedot ovat tärkeitä tilinpäätösten lukijoille. Harva yhtiö oli esittänyt toiminnan jatkuvuuden epävarmuuteen liittyviä tekijöitä omana kokonaisuutenaan, jolloin viesti saattoi jäädä epäselväksi. Lukijan pitäisi kyetä esitettyjen tietojen perusteella ymmärtämään toiminnan jatkuvuuden olevan uhattuna ja uhan taustalla olevat syyt.

Yrityshankinnat, myytävänä olevat omaisuuserät ja lopetetut toiminnot sekä vaikutukset

Vuoden 2008 aikana tehtyjen yrityshankintojen kokonaishankintamenosta oli liikearvoa 53 %, mikä voi olla Fivan mukaan osoitus siitä, ettei kaikkia hankinnan kohteen aineettomia hyödykkeitä edelleenkään kirjata hankinnoissa liikearvosta erillään. Liikearvon määrä saattaa jäädä liian suureksi myös siitä syystä, että hankinnan kohteen aineettomien hyödykkeiden käyvän arvon määrittämisessä ollaan liian varovaisia. Lopetettujen toimintojen osalta havaittiin puutteita niiden tuottojen, kulujen ja voiton tai tappion esittämisessä, kun taas varausten osalta puuttui veloitteen luonnetta koskevat kuvaukset.

Osavuositarkastusten laatimisperiaatteet osin epäselviä

Osavuositarkastusten laatimisperiaatteen esittämisessä on edelleen puutteita. Kolmen ja yhdeksän ensimmäisen kuukauden osavuositarkastuksissa yhtiöiden tulee selkeästi kertoa joko "Osavuositarkastus on laadittu standardin IAS 34 mukaisesti" (IAS 34.19, IAS 34 *Osa-
vuositarkastukset*) tai "Osavuositarkastus on laadittu IFRS-standardien kirjaamis- ja arvostamisperiaatteita noudattaen, mutta sen laadinnassa ei ole noudatettu kaikkia standardin IAS 34 vaatimuksia" (VMA 9.2.2007/153 3 §). Kuuden ensimmäisen kuukauden osavuositarkastuksissaan yhtiöiden tulee kertoa "Osavuositarkastus on laadittu standardin IAS 34 mukai-

¹ Committee of European Securities Regulators

² European Enforcers' Coordination Sessions

Markkinavalvonta Tilinpäätösvalvonta

sesti." (IAS 34.19). Osavuositarkastusraportoinnissa raportin laatimisperiaatteen ilmoittaminen on tärkeää, jotta lukija voi arvioida, mitä informaatiota osavuositarkastuksesta on löydetävissä.

Osavuositarkastuksissa esitetyistä standardin IFRS 3 *Liiketoimintojen yhdistäminen* mukaisista yrityshankinnoista ei ole vielä kukaan osin raportoitu standardin vaatimusten (IAS 34.16(i)) mukaisesti.

Uudet segmenttikohtaisia tietoja koskevat vaatimukset (IAS 34.16(g)(i)-(vi)) ovat tulleet voimaan 1.1.2009 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla niillä yhtiöillä, jotka esittävät segmentti-informaationsa vuosittain päätöksessään standardin IFRS 8 *Toimintasegmentit* mukaan. Yli puolet yhtiöistä ei ollut esittänyt kokonaisvaroja segmentteittäin (IAS 34.16(g)(iv)).

Valvontaprosessin tehostaminen

Fivan organisoitumisen jälkeen tilinpäätösvalvonta on ryhtynyt tehostamaan valvontaprosessiaan. Ensimmäisiä kehityskohteita ovat olleet valvonnan tekniikka, selvityspyyntöjen tehokkuus ja vastausaika. Valvontaprosessin tehostamisen ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi tavoitteena on lisätä selvityspyyntöjen laajuutta ja yksityiskohtaisuutta, standardisoida yhtiöille myönnettyjä vastausaikoja ja nopeuttaa kysymysten käsittelyä Fivassa. Valvontatyön tuloksia ja selvityksiä ajankohtaisista aiheista tullaan tiedottamaan aiempaa useammin.

Pääsääntöisesti yhtiöille tullaan myöntämään selvityspyyntöihin aiheesta riippuen 1–3 viikon vastausaika. Tilinpäätösvalvonta pitää tätä vastausaikaa riittävänä pyydettyjen tietojen koskiessa jo dokumentoitua, historiallista informaatiota. Tällöin yhtiöillä on jo olemassa riittävä määrä aineistoa tehtyjen kirjanpidollisten ratkaisujen tueksi.

Prosessin tehostamiseksi selvityspyyntöjä on ryhdytty laatimaan aiempaa yksityiskohtaisempina. Näin ollen myös yhtiöiden vastausten odotetaan olevan aiempaa kattavampia sisältäen asian käsittelemiseksi tarvittavan oheismateriaalin.

Valvontaprosessin kehitystyötä tullaan jatkamaan vuonna 2010.

Markkinavalvonta
Tilinpäätösvalvonta

2 VALVONTATYÖ

Valvonnan kohdistuminen

Riskiperusteisen otannan³ perusteella käytiin läpi 15 yhtiön tilikauden 2008 tilinpäätökset kokonaisuudessaan. Painopistealueisiin perustuva valvonta kohdistui tilikauden 2008 tilinpäätösten osalta kaikilla painopistealueilla huomattavaan osaan listayhtiöitä sekä lähes 50 ei-listattuun rahoitussektorin yritykseen. Esitevalvonnassa on vuonna 2009 raportin julkaisuajankohtaan mennessä käyty läpi 16 esitteen IFRS-tilinpäätösinformaatio.

Painopistealueina tilikauden 2008 tilinpäätösten valvonnassa olivat edelleen rahoitusinstrumenteista esitettävät tiedot (IFRS 7 *Rahoitusinstrumentit: tilinpäätöksessä esitettävät tiedot*) sekä liikearvon arvonalentumistestaukset (IAS 36 *Omaisuserien arvonalentuminen*). Standardin IFRS 7 osalta läpikäytiin edellä kuvattujen riskiperusteisesti valittujen (15) yhtiöiden rahoitusinstrumenteista esitettävät tiedot. Liikearvon arvonalentumistestausten osalta selvitys kohdistui 65 listayhtiön tilinpäätösinformaatioon, minkä perusteella valvontaa kohdistettiin muutama yhtiöön. Selvityksessä keskityttiin erityisesti yhtiöiden esittämien herkkyyksianalyysien sisältöihin sekä käytetyistä diskonttauskorjoista ja pitkän aikavälin kasvuvauhdista ja testausajankohdasta annettuihin tietoihin.⁴ Lisäksi painopistealueita tilikauden 2008 tilinpäätösten osalta olivat toiminnan jatkuvuudesta esitettävät tiedot (IAS 1 *Tilinpäätöksen esittäminen*), myytävissä olevien pitkäaikaisten omaisuserien ja lopetettujen toimintojen (IFRS 5 *Myytävänä olevat pitkäaikaiset omaisuserät ja lopetetut toiminnot*) sekä varausten (IAS 37 *Varaukset, ehdolliset velat ja ehdolliset varat*) tilinpäätöskäsittely ja niistä esitettävät tiedot.

Riskiperusteisen otannan perusteella yhtiöille lähetettiin vuonna 2008 yhteensä 56 ja vuoden 2009 ensimmäisen 10 kuukauden aikana yhteensä 22 selvityspyyntöä. Loppuun saatettujen selvitysten osalta yhtiöt sitoutuivat huomioimaan Fivan havainnot tilikauden 2009 tilinpäätöksiä laatiessaan. Osa esille tulleista tilinpäätöskysymyksistä on edelleen käsittelyssä.

Tilinpäätösvalvonnan muu selvitystyö

Listayhtiöiden vuoden 2009 ensimmäisen ja toisen neljänneksen osavuositarkastusten taukko-osien IFRS-raportoinnista tehtiin erillinen selvitys. Lisäksi suomalaisten listayhtiöiden osalta kartoitettiin tilikauden 2008 yrityshankintojen (IFRS 3 *Liiketoimintojen yhdistäminen*) kokonaishankintamenoa ja hankintamenoa kohdistumista hankinnan kohteen varoille ja veloille.

Esitevalvonta

Esitehyväksynnässä päähuomio kiinnitetään IFRS-informaation johdonmukaisuuteen esitteessä ja toisaalta yhtiön taloudellisessa raportoinnissa. Esitevalvonnan puitteissa tapahtuvassa IFRS-informaation läpikäynnissä kartoitetaan merkittävimmät yritys- ja transaktiokohtaiset sekä toimiala- ja toimintaympäristön riskit ja niiden vaikutukset yhtiön IFRS-raportointiin ja esitteen sisältöön. Osa tilinpäätöskysymyksistä on kuitenkin luonteeltaan sellaisia, että niiden huolellinen selvittäminen on mahdollista vasta jälkikäteen tapahtuvan

³ Fivan soveltamia valvontamenetelmiä on kuvattu liitteessä 1.

⁴ Alkuvuodesta 2009 Fiva teki selvityksen liikearvon arvonalentumistestauksista vuoden 2007 ja 2008 tilinpäätöksissä esitetyistä tiedoista. Markkinatiedote 2/2009: *Talouden näkymien heikentyessä liikearvon arvonalentumistestaus tehtävä tarvittaessa useammin*

Markkinavalvonta Tilinpäätösvalvonta

tilinpäätösvalvonnan yhteydessä. Esitteen hyväksyntä ei siten estä Fivaa ottamasta esitteeseen sisältyviä tilinpäätöksiä tai muuta taloudellista informaatiota valvonnan kohteeksi myöhemmin osana tilinpäätösvalvontaa. Tilinpäätöskysymysten huolellinen käsittely ja dokumentointi osana yhtiön taloudellista raportointia edesauttavat IFRS-soveltamiskysymysten käsittelyä esitehyväksynnän yhteydessä.

Fiva on tämän raportin julkaisuajankohtaan mennessä valvonut vuonna 2009 kuudentoista esitteen IFRS-informaation. Vuoden 2008 aikana läpikäytyjen esitteiden kokonaismäärä oli 23.

Esitevalvonnasta esille nousseet merkittävät tilinpäätöskysymykset liittyivät pääasiassa yritysjärjestelyjen tilinpäätöskäsittelyyn (IFRS 3) sekä konsernitilinpäätösstandardeihin (IAS 27 *Konsernitilinpäätös ja erillistilinpäätös*, IAS 28 *Sijoitukset osakkuusyhtiöihin* ja IAS 31 *Osuudet yhteisyrityksissä*). Lisäksi erityistä huomiota kiinnitettiin yhtiön liiketoiminnan kannalta keskeisten laatimisperiaatteiden soveltamiseen, niiden riittävään ja selkeään kuvaamiseen sekä rahoitusinstrumenteista aiheutuvien riskien kuvaamiseen. Viimeaikaisessa epävarmassa markkinatilanteessa keskeisten laatimisperiaatteiden, arvostamisessa käytettyjen muuttujien, rahoitusriskien ja riskienhallinnan periaatteiden merkitys esiteinformaatiossa korostui.

Kansainväliset työryhmät osana valvontatyötä

EECS:ssä⁵ käsitellään IFRS-tilinpäätöksiin liittyviä soveltamiskysymyksiä sekä standardien soveltamisen teknisten ratkaisujen että valvontatoimenpiteiden osalta. Tämän raportin julkaisuajankohtaan mennessä Fiva on vienyt vuonna 2009 EECS:n käsittelyyn 6 tilinpäätöskysymystä, jotka liittyivät yrityshankintoihin, strategiaan osakesijoituksiin sekä arvonalentumistestauksiin. Tämän raportin julkaisuajankohtana EECS:n valvontatietokannassa on kokonaisuudessaan lähes 250 päätöstä, joista on julkaistu yli 70 kpl. Kuudes erä päätöksiä julkaistiin 26.8.2009.⁶

CESR-Finin⁷ IFRS-standardien kommentointia käsittelevä työryhmä on kokoontunut vuoden aikana 6 kertaa. Työryhmä on valmistellut arvopaperimarkkinavalvojien näkökulmasta kommenttikirjeen EFRAG:lle⁸ mm. rahoitusinstrumenttistandardin uudistamista, käypään arvoon arvostamista ja vuokrasopimuksia koskevista ehdotuksista sekä IASB:lle⁹ tulouttamisen tilinpäätössääntelyn uudistamisesta.

CESR-Finin Fair value -työryhmä perustettiin markkinoiden häiriötilanteen johdosta vuonna 2008. Ryhmä on osallistunut globaalilla tasolla käytyihin keskusteluihin markkinakriisin vaikutuksista taloudelliseen raportointiin sekä ongelmakohtista käypään arvoon arvostamisessa epälikvideillä markkinoilla. Lisäksi työryhmä organisoi rahoitussektorin yhtiöiden tilinpäätösten läpikäynnin Eurooppa-tasoisena yhteistoimenpiteenä kansallisten valvojien kanssa. Myös suomalaisia yhtiöitä oli otoksessa mukana. Työryhmän työn perusteella CESR on julkistanut useampia raportteja.¹⁰ Raporteissa CESR kiinnittää etenkin rahoitussektorin yhtiöi-

⁵ European Enforcers' Coordination Sessions

⁶ 6th extract from EECS's database of enforcement decisions (CESR ref. 09-720), <http://www.cesr.eu/index.php?page=groups&mac=0&id=58>

⁷ Committee of European Securities Regulators (CESR), Committee of Financial Reporting (CESR-Fin)

⁸ European Financial Reporting Advisory Group

⁹ International Accounting Standards Board

¹⁰ Statement on the application of and disclosures related to the reclassification of financial instruments (CESR ref.09-575), CESR statement on the reclassification of financial instruments and other related issues (CESR ref. 08-937), CESR statement - Fair value measurement and related disclosures of financial instruments in illiquid markets (CESR ref. 08-713b)

Markkinavalvonta
Tilinpäätösvalvonta

den huomiota standardien asianmukaiseen soveltamiseen sekä standardien edellyttämien tietojen esittämiseen. CESRin mielestä vaatimuksia esitettävistä tiedoista on yllättävän heikosti noudatettu. Viimeisin raportti standardin IFRS 7 noudattamisesta tullaan julkaisemaan loka-marraskuussa 2009.

Markkinavalvonta
Tilinpäätösvalvonta

3 LIIKEARVON ARVONALENTUMISTESTAUSINFORMAATION TÄYTETTÄVÄ STANDARDIEN VAATIMUKSET JA OLTAVA JOHDONMUKAISTA JA SELKEÄÄ

Tilikaudella 2008 liikearvosta kirjatut arvonalentumistappiot olivat 853 miljoonaa euroa ol-
len keskimäärin 3 % (vaihteluväli 0–16 %) tilikauden taseen omasta pääomasta ja 4 % ko-
konaisliikearvosta.¹¹ Vuonna 2007 liikearvon arvonalentumistappioita kirjattiin vastaavasti
727 miljoonaa euroa. Näin ollen liikearvon arvonalentumistappioiden määrä oli vuonna 2008
noin viidenneksen suurempi kuin tilikaudella 2007. Nasdaq OMX Helsingin markkina-arvo
laski vastaavana aikana 54 % (noin 252 miljardista eurosta noin 116 miljardiin euroon),¹²
mihin verrattuna arvonalentumistappiot olivat vähäiset. Vuoden 2009 ensimmäisen ja toisen
vuosineljänneksen osavuositarkastuksissa vain muutama yhtiö oli kirjannut vähäisiä liikear-
von arvonalentumistappioita.

Useimmat yhtiöt arvioivat vuoden 2008 tilinpäätöstiedotteissaan lyhyen aikavälin kasvuole-
tusten olevan laskussa ja vuoden 2009 kannattavuuden olevan vuotta 2008 alemmalla ta-
solla. Sillä ei kuitenkaan ollut Fivan havaintojen mukaan juurikaan vaikutusta arvonalentu-
mistestausten tuloksiin.

Fiva selvitti yhtiöiden vuoden 2008 tilinpäätöksissä esittämiä, IAS 36 *Omaisuserien ar-
vonalentuminen* standardin edellyttämiä tietoja herkkyyksianalyseista ja arvonalentumislas-
kelmissa käytetyistä diskonttauskoroista¹³. Lisäksi yhtiökohtaisessa valvonnassaan käsitel-
tiin diskonttauskorkojen komponenttien määrittämiseen liittyviä erityiskysymyksiä.

3.1 Lähes viidesosa ei esittänyt herkkyyksianalyysitietoja ollenkaan

Herkkyyksianalyysin tarkoitus on kuvata, millainen muutos arvonalentumistestauksessa mää-
ritetyn kerrytettävissä olevan rahamäärän keskeisiin oletuksiin voisi johtaa liikearvon ar-
vonalentumistappion kirjaamiseen.

Herkkyyksianalyysitietojen esittämisessä Fiva arvioi, kuinka moni yhtiöistä oli esittänyt stan-
dardin edellyttämät herkkyyksianalyysitiedot.

Kolmasosa laajentanut esittämiään herkkyyksianalyysitietoja, mutta kokonaisu- udessaan niiden laatu ei ole paljoa parantunut

Kolmasosa yhtiöistä oli laajentanut esittämiään herkkyyksianalyysitietoja vuoden 2008 tilin-
päätöksissään edelliseen vuoteen verrattuna. Herkkyyksianalyysitietoja oli esitetty joko sanal-
lisesti tai taulukkomuodossa. Sanallinen esitystapa oli taulukkomuotoista esitystapaa ylei-
sempi. Osa yhtiöistä oli esittänyt oletusten muutosten arvot ja niiden vaikutukset vain kon-
sernitason vaihteluväleinä, eikä erikseen eri rahavirtaa tuottaville yksiköille tai niiden ryh-
mille. Esitetyt vaihteluvälit olivat usein niin suuria, että herkkyyksianalyysien tulosten vaiku-

¹¹ Suurimmat liikearvot 31.12.2008 on esitetty liitteessä 2, ja suurimmat liikearvojen osuudet omasta pääomasta 31.12.2008 on esitetty liitteessä 3.

¹² Suomessa liikkeeseen lasketut arvopaperit,
<http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/arvopaperimarkkinat/index.htm>,
http://www.suomenpankki.fi/Stats/default.aspx?r=/tilastot/arvopaperimarkkinat/arvopaperit_chrt_fi

¹³ Selvitys katsoi 65 suomalaisen listayhtiön tilinpäätökset tilikaudelta 2008 ja 2007. Selvitykseen valittiin yhtiöt, joissa liikearvon määrä 31.12.2008 oli merkittävä suhteutettuna yhtiön omaan pääomaan tai liikearvo oli euromää-
räisesti suuri. Selvityksen yhtiöt katsoivat 31.12.2008 noin 90 % Nasdaq OMX Helsingin markkina-arvosta.

Markkinavalvonta Tilinpäätösvalvonta

tusten arviointi oli vaikeaa. Mikään yhtiöistä ei ollut esittänyt herkkyyssanalyysitietoja kaikkien keskeisten oletustensa suhteen (IAS 36.134(d)(i), IAS 36.135(c)). Tällöin yhtiö oli nimennyt useita keskeisiä oletuksia, mutta esitti herkkyyssanalyysitietoja vain esimerkiksi diskonttauskoron suhteen. Edellä mainituista seikoista johtuen useiden yhtiöiden esittämät arvonalentumistestausten herkkyyssanalyysitiedot eivät olleet riittävän informatiivisia. Fiva katsoo, että esitettyjen tietojen tulee olla selkeitä ja johdonmukaisia, jotta tilinpäätöksen lukija pystyy muodostamaan käsityksen arvonalentumiskirjauksen mahdollisuudesta.

Viidesosa yhtiöistä kertoi herkkyyssanalyysistä vain suppeasti ja yleisluonteisesti siten, ettei minkään keskeisen arvonalentumistestauksen oletuksen *jokseenkin mahdollinen muutos* johtaisi arvonalentumiskirjaukseen. Tällöin yhtiön johto on arvioinut, ettei ole tarpeen esittää tarkempia herkkyyssanalyysitietoja. Joissain harvoissa tilanteissa tällaisen suppeasisältöisen lauseen esittäminen voi olla riittävää. Tällöin tilinpäätöksen lukija ei kuitenkaan saa mitään tarkempaa informaatiota siitä, mitä esimerkiksi myynnin määrän tai kateprosentin pieneneminen vaikuttaisi testaustulokseen ja arvonalentumistappion syntymisen mahdollisuuteen. Tämän takia on tärkeää esittää perustelut siitä, miksi yhtiön johto on arvioinut, ettei tarkempien herkkyyssanalyysitietojen esittäminen ole tarpeen.

Jopa lähes viidesosa yhtiöistä ei esittänyt mitään herkkyyssanalyysitietoja. Näiden yhtiöiden osalta ei voida arvioida arvonalentumistappion kirjaamisen mahdollisuudesta mitään. Fiva tulee harkitsemaan jatkotoimenpiteitä tällaisten yhtiöiden osalta.

Parhaimmillaan yhtiöiden esittämät herkkyyssanalyysitiedot olivat selkeitä siten, että niistä kävi ilmi sekä yhtiön oma arvio arvonalentumistappion mahdollisuudesta että tämän arvion tueksi eriteltyä numeerista tietoa rahavirtojen herkkyydestä oletusten muutoksille. Näissä tapauksissa yhtiöt olivat esittäneet standardin vaatimuksen mukaisia herkkyyssanalyysitietoja rahavirtaa tuottavien yksiköiden tai niiden ryhmien tasoilla. Parhaimmillaankin esitetyissä herkkyyssanalyysitiedoissa oli kuitenkin puutteita sekä standardin liitetietovaatimusten (IAS 36.134(f)(i)-(iii), IAS 36.135(e)(i)-(iii)) täyttämässä että tietojen johdonmukaisessa ja selkeässä esittämisessä.

Herkkyyssanalyysitietojen esittämisessä ei noudatettu standardin yksityiskohtaisia vaatimuksia

Jos *jokseenkin mahdollinen muutos* keskeiseen oletukseen aiheuttaisi arvonalentumisen, yhtiön tulee standardin mukaan esittää herkkyyssanalyysitietoina (IAS 36.134(f)(i)-(iii)), IAS 36.135(e)(i)-(iii))

- (1) määrä, jolla yksikön tai yksikköjen ryhmän kerrytettävissä oleva rahamäärä ylittää sen kirjanpitoarvon,
- (2) keskeiselle oletukselle käytetty arvo, ja
- (3) määrä, jolla keskeiselle oletukselle käytetyn arvon pitää muuttua, jotta yksikön tai yksikköjen ryhmän kerrytettävissä oleva rahamäärä olisi yhtä suuri kuin sen kirjanpitoarvo (ottaen huomioon keskeisen oletuksen seurannaisvaikutukset muihin käytettyihin muuttujiin).

Yksikään yhtiö ei esittänyt jokaista standardin vaatimaa kolmea herkkyyssanalyysitietoa. Yhtiöt olivat usein kertoneet rahavirtaennusteiden herkkyydestä oletusten arvojen muutoksille vain suuntaa antavasti. Fiva korostaa, että herkkyyssanalyysitiedot tulee esittää riittävän yksilöidysti standardin vaatimukset (IAS 36.134(f)(i)-(iii), IAS 36.135(e)(i)-(iii)) täyttäen. Tällöin tilinpäätöksen lukija voi muodostaa kokonaiskäsityksen siitä, minkä suuruiset oletusten arvojen muutokset voisivat johtaa arvonalentumistappion kirjaamiseen.

Markkinavalvonta Tilinpäätösvalvonta

(1) Määrän, jolla yksikön tai yksikköjen ryhmän kerrytettävissä oleva rahamäärä ylittää sen kirjanpitoarvon, oli esittänyt noin neljännes yhtiöistä. Tieto oli esitetty joko euromääräisenä tai prosentuaalisena. Prosentuaalisessa esitystavassa oli käytetty luokittelua, jossa kerrytettävissä oleva rahamäärä ylittää kirjanpitoarvon esimerkiksi 0, 0–20, 20–50 tai yli 50 %. Näin esitetyt vaihteluvälit ovat pääsääntöisesti liian isoja tuottaakseen lisäarvoa tilinpäätöksen lukijalle, erityisesti vaihteluväli 0–20 % tulee esittää tarkemmalla tasolla. Fivan näkemysten mukaan esimerkiksi 0–2, 2–5 jne. tai 0–5, 5–10 jne. %:n vaihteluvälien esittäminen antaisi lukijalle olennaisesti hyödyllisempää tietoa arvonalentumisen todennäköisyydestä jonkin keskeisen oletuksen muuttuessa.

(2) Kaikille keskeisille oletuksille käytetyt arvot oli esittänyt myös neljännes yhtiöistä. Lopuista yhtiöistä suurin osa oli esittänyt vain osan keskeisten oletusten arvoista. Tällöin useimmiten oli esitetty diskonttauskoron ja kasvuvauhdin arvot, vaikka keskeisiksi oletuksiksi oli kerrottu myös usein mm. katetasot, liikevaihto, tehostamisohjelmien tuloksena syntyvät kustannussäästöt, raaka-aineiden hinnat tai valuuttakurssit.

(3) Määrän, jolla keskeiselle oletukselle käytetyn arvon pitää muuttua, jotta yksikön tai yksikköjen ryhmän kerrytettävissä oleva rahamäärä olisi yhtä suuri kuin sen kirjanpitoarvo, oli esittänyt samoin neljännes yhtiöistä. Osa yhtiöistä esitti kyseiset tiedot vain niistä rahavirtaa tuottavista yksiköistä, joissa arvonalentuminen oli yhtiön arvion mukaan jokseenkin mahdollista. Monet yhtiöt esittivät kuitenkin kyseiset tiedot myös sellaisista yksiköistä, joissa kerrytettävissä oleva rahamäärä ylitti selvästi kirjanpitoarvon. Pieni osa yhtiöistä oli kertonut rahavirtaennusteiden herkkyydestä oletusten arvojen muutoksille vain suuntaa antavasti ilman tarkkoja lukuja. Standardi edellyttää myös, että em. asian yhteydessä¹⁴ keskeisen oletuksen arvon muutoksen mahdolliset seurannaisvaikutukset muihin käytettäviin muuttujiin tulee ottaa huomioon kerrytettävissä olevaa rahamäärää määritettäessä (IAS 36.134(f)(iii), IAS 36.135(e)(iii)). Vain pieni osa yhtiöistä oli kertonut, ettei ollut ottanut huomioon kerrannaisvaikutuksia keskeisten oletustensa arvojen suhteen. Yhtiöiden tulee huomioida tämä standardin vaatimus.

Lisäksi yhtiöillä oli eri tapoja kertoa herkkyyksianalyysin keskeisten oletusten arvojen muutosten suuruudet. Joidenkin yhtiöiden esittämien tietojen perusteella ei ollut selvää, oliko keskeisen oletuksen arvoa muutettu prosenttimäärän vai prosenttiyksikön verran. Yhtiöiden tulee kiinnittää huomiota siihen, että prosentuaaliset ja prosenttiyksikölliset muutokset on esitetty yhtiön tarkoittamalla tavalla.

Arvonalentumistestaukset perustuvat useimmiten käyttöarvolaskelmiin

Arvonalentumistestauksen kerrytettävissä oleva rahamäärä määritetään joko omaisuuserän tai rahavirtaa tuottavan yksikön käypänä arvona vähennettynä myynnistä aiheutuville menoilla tai sitä korkeampana käyttöarvona (IAS 36.18). Käytännössä yhtiöiden liikearvojen arvonalentumistestaukset on laadittu käyttöarvolaskelmiin perustuen. Siten esitetyt herkkyyksianalyysitiedot perustuvat käyttöarvolaskelmien oletusten muutoksille.

Jos käyttöarvolaskelmien mukainen kerrytettävissä oleva rahamäärä johtaisi arvonalentumistappioon, tulee yhtiön standardin mukaan määrittää myös rahavirtaa tuottavan yksikön käypä arvo vähennettynä myynnistä aiheutuville menoilla silloin, kun on perusteet käyvän arvon luotettavalle määrittämiselle (IAS 36.18, IAS 36.20). Jos tällä tavoin määritetty kerrytettävissä oleva rahamäärä on kirjanpitoarvoa korkeampi, ei arvonalentumistappiota tulekaan kirjattavaksi. Näin ollen käyttöarvolaskelmiin perustuvista herkkyyksianalyysitiedoista

¹⁴ kun esitetään määrä, jolla keskeiselle oletukselle käytetyn arvon pitää muuttua, jotta yksikön tai yksikköjen ryhmän kerrytettävissä oleva rahamäärä olisi yhtä suuri kuin sen kirjanpitoarvo

Markkinavalvonta Tilinpäätösvalvonta

saatava käsitys arvonalentumistappion syntyminen mahdollisuudesta voi olla joissain tapauksissa liian negatiivinen.

3.2 Diskonttauskoron komponenttien arvoissa ja määrittämistekniikoissa tehdyistä muutoksista ja niiden syistä kerrottu hyvin vähän

Diskonttauskoron komponenttien arvot ja määrittämistekniikat ovat keskeisessä asemassa arvonalentumistestauksissa. Arvonalentumistestauslaskelmissa käytettyjen diskonttauskorokojen osalta Fiva tarkasteli niihin tehtyjä muutoksia sekä finanssikriisin aiheuttamien markkinavaikutusten huomiointia diskonttauskoroissa. Lisäksi tarkasteltiin diskonttauskorkojen ja niiden määrittämistekniikoiden muutosten syistä esitettyjä tietoja.

Diskonttauskoron taso vaikuttaa liikearvojen testaustulokseen

Lähes puolet yhtiöistä oli alentanut tilikauden 2008 arvonalentumistestauksissa käyttämiään diskonttauskorkoja edellisestä vuodesta. Diskonttauskorkoihin tehdyt muutokset (nostot ja laskut) olivat tyypillisesti yhden prosenttiyksikön luokkaa, mutta myös tätä huomattavasti suurempia koron laskuja havaittiin. Hyvin harva yhtiö kuitenkaan kertoi diskonttauskoron laskun syistä.¹⁵

Maailmantalouden taantuma on kasvattanut liiketoiminnan riskejä, ja tämän tulisi heijastua myös omaisuuserien ml. liikearvon arvonalentumistestauksissa käytettäviin diskonttauskorkoihin. Siten yhtiöiden alentamat tai jopa samana pitämät diskonttauskorot herättävät kysymyksen, onko diskonttauskoron määrittämisessä otettu huomioon vain riskittömän koron lasku, muttei muiden koron komponenttien markkinaperusteisia muutoksia.

Diskonttauskoron määrittämisessä tulee ottaa huomioon myös testauksessa käytettyjen muiden oletusten arvot, esimerkiksi oletukset tulevien tuottojen suurista kasvuprosenteista tarkoittavat usein sitä, että niiden toteutumiseen liittyy myös suurempi riski.

Diskonttauskoron määrittämistekniikoiden muutoksista kerrottava

Fiva havaitsi yhtiökohtaisessa valvonnassa, että joissain tapauksissa myös diskonttauskoron määrittämistekniikoita oli muutettu tai koron eri komponenttien määrittelyssä käytettiin eri tietolähteitä kuin edellisen vuoden testauksessa. Tällaiset muutokset ovat usein johdon harkintaan perustuvia ratkaisuja ja niistä tulee kertoa tilinpäätöksen liitetiedoissa (IAS 1.116 ja 1.120(d)¹⁶, IAS 1 *Tilinpäätöksen esittäminen*). Lukijan on voitava muodostaa kokonaiskäsitys käytetyn diskonttauskorkotason vaikutuksesta testaustulokseen myös siinä tilanteessa, jossa koron määrittämisen perusteita on muutettu. Tämä ei toteutunut useimmissa tilinpäätöksissä.

Fiva painottaa, että diskonttauskorkojen ja muiden oletusten muutosten syiden selostaminen on tarpeellista, jotta tilinpäätöksen lukija saa käsityksen esimerkiksi siitä, miksi uusi koron määrittämistekniikka tai uusi tietolähde antaa yhtiön näkemyksen mukaan parempaa informaatiota kuin aiemmin käytetty. Esitettyjen muutosten syiden perusteella tilinpäätöksen lukija voi arvioida, miten muutokset ovat vaikuttaneet testaustulokseen tai mikä merki-

¹⁵ Edellä mainittuja aiheita käsiteltiin osittain Markkinatiedotteessa 2/2009: *Talouden näkymien heikentyessä liikearvon arvonalentumistestaus tehtävä tarvittaessa useammin*

¹⁶ IAS 1.125 ja IAS 1.129(d) (2009)

Markkinavalvonta Tilinpäätösvalvonta

tys muutoksilla on arvonalentumisherkkyydelle jatkossa. Tietojen vertailukelpoisuus tai muutosten seurausten vaikutuksen ymmärrettävyyys eri vuosien välillä tulee aina varmistaa.

Diskonttauskoron kuvastettava markkinoiden näkemystä riskeistä testauksen teko- **kohetkellä**

Käytettävä diskonttauskorko muodostuu usean eri tekijän yhteisvaikutuksena. Yhtiökohtaisessa valvonnassa ilmeni, että jotkut yhtiöt olivat diskonttauskoron määrittämisessä ottaneet huomioon finanssikriisistä seuranneen riskittömän koron laskun, mutta eivät välttämättä päivittäneet diskonttauskoron muita komponentteja heijastamaan markkinatilannetta.

Käyttöarvolaskelmissa diskonttauskorko kuvastaa markkinoiden näkemystä, kun taas ennakoitua rahavirrat perustuvat yhtiön johdon arvioihin. Diskonttauskoron tulee standardin IAS 36 mukaan (ks. IAS 36.55–56, IAS 36 Liite A18, IAS 36 BCZ53(a) ja (c), BCZ54) kuvastaa markkinoiden näkemystä sekä rahan aika-arvosta että omaisuuserään liittyvistä erityisriskeistä tarkasteluhetkellä eli testauksen teko-
kohetkellä. Markkinoiden näkemystä kuvastava korko on yhtä suuri kuin tuotto, jonka sijoittajat edellyttäisivät vastaavanlaiset rahavirrat tuottavalta omaisuuserältä. Käytettävään korkotasoon ei siten saa vaikuttaa esimerkiksi johdon subjektiivinen näkemys markkinatilanteen kehittymisestä tulevaisuudessa tai muu yhtiökohtainen näkemys.

Kun diskonttauskorkona käytetään pääomakustannusten painotettua keskiarvoa, tulee vieraan pääoman kustannuksessa ottaa huomioon markkinatilanteesta johtuva luottoriski-preemioiden muutos, vaikka yhtiön olemassa olevan lainakannan ja luottositoumusten luottoriskipreemio ei olisikaan muuttunut ja vaikkei yhtiöllä testaushetkellä olisi lisärahoitustarvetta. Jos yhtiö käyttää pääomakustannuksen määrittelyssä tavoiterahoitusrakennetta, tulee sama rahoitusrakenne ottaa huomioon määritettäessä luottoriskipreemion tasoa. Lisäksi diskonttauskoron määrittämisessä eri rahavirtaa tuottaville yksiköille tai niiden ryhmille on otettava huomioon niihin liittyvät valuuttaympäristöt ja maariskit.

3.3 Standardin IAS 36 soveltaminen ja valvonta 2009–2010

Syksyn 2009 aikana laadittavissa arvonalentumistestauksissa tulee yhtiöiden harkittavaksi, miten maailmantalouden taantuma vaikuttaa liiketoiminnan kasvu- ja kannattavuusoletuksiin sekä liiketoiminnan riskitekijöihin lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Fivan odottaa yhtiöiden kuvaavan liitetiedoissaan yksityiskohtaisemmin ja kattavammin kyseessä olevien tekijöiden vaikutuksia ja niissä tapahtuneita muutoksia edelliseen vuoteen verrattuna. Fivan näkemyksen mukaan yhtiöiden tulee arvonalentumistestauksien yhteydessä myös erikseen arvioida laskelmien perusteella saatujen tulosten järkevyyttä vertaamalla niitä esimerkiksi yhtiötä tai toimialoja seuraavien tahojen analyysihin ja kilpailijoiden tunnuslukuihin. Tehty järkevyydestä tarkastelu tulee dokumentoida huolellisesti.

Jo vuodesta 2005 alkaen standardin IAS 36 mukaiset arvonalentumistestaukset ovat olleet Fivan painopistealueena. Standardin soveltaminen on haasteellista, eikä se sisällä yksityiskohtaista ohjeistusta testauksen suorittamiseen. Fivan näkemyksen mukaan arvonalentumistestauksissa on edelleen hyvin kirjavaa käytäntöä käytettävien oletusten määrittelyssä, menetelmien käytössä ja liitetietojen verbaalisessa sekä taulukkomuotoisessa sisällössä. Arvonalentumistestauksessa käytettyjen menetelmien ja oletusten tulee olla johdonmukaisia vuodesta toiseen. Mahdolliset kausien väliset muutokset tulee olla perusteltavissa ja perusteltu selkeästi, ymmärrettävästi ja ennen kaikkea läpinäkyvästi. Johdon kyvyllä tehdä arvioita tulevista rahavirroista on merkittävä vaikutus arvonalentumistestauksen tuloksen

Markkinavalvonta
Tilinpäätösvalvonta

luotettavuuteen. Standardi IAS 36 tulee säilymään Fivan painopistealueena myös vuonna 2010.

Markkinavalvonta
Tilinpäätösvalvonta

4 ESITETTYJEN RAHOITUSINSTRUMENTTIRISKITIE TOJEN PERUSTEELLA KOKONAISKUVA RAHOITUSRISKIASEMASTA JÄÄ USEIN EPÄSELVÄKSI

Standardi IFRS 7 *Rahoitusinstrumentit: tilinpäätöksessä esitettävät tiedot* sisältää vaatimukset, joiden mukaan yhteisön on esitettävä tietoa sen altistumisesta rahoitusinstrumenteista syntyville riskeille kuvaamalla niiden laajuutta ja luonnetta. Kun rahoitusinstrumenteista syntyviä riskejä arvioidaan, on samanaikaisesti huomioitava se tosiasia, että osa rahoitusinstrumenttisopimuksista on tehty puhtaasti markkinariskien hallinnoimiseksi. Rahoitusinstrumenttien tarkasteleminen irrallisina ilman selkeää kytkentää yhteisön markkinariskien hallinnan tavoitteisiin, toimintapolitiikoihin ja suojattavaan riskiin voi heikentää käsityksen saamista yhteisön tosiasiallisesta rahoitusriskiasemasta. Markkinariskeistä kokonaiskuvan saamiseksi yhtiöiden tulee kertoa myös yhtiön liiketoiminnan ja toimintaympäristön yhteyksistä markkinariskien syntymiseen, kuten valuuttamarkkinoiden vaikutuksia. Käytännössä tämä tarkoittaa riskien kuvaamista usein laajemmin kuin pelkästään rahoitusinstrumenttien osalta. IFRS 7 sisältää tietyt laadulliset kriteerit rahoitusinstrumentteihin liittyvän riskienhallinnan yleisestä kuvaamisesta (IFRS 7.33 ja IFRS 7.34(a)).

4.1 Myyntisaamisten luottoriskit eivät aukene sijoittajille

Luottoriskin osalta standardi edellyttää yhtiöiltä liitetietoja luottoriskin hallintaperiaatteista (IFRS 7.33) ja luottoriskin enimmäismäärästä sekä kuvausta hallussa olevista panteista ja muista luoton laatua parantavista eristä (IFRS 7.36(a)-(b)). Osalla yhtiöistä luottoriskiä kuvaavat liitetiedot oli esitetty edelleen liian suppeasti, eivätkä ne täyttäneet standardin vaatimuksia. Näillä yhtiöillä merkittävin luottoriskiä aiheuttava tase-erä oli liiketoiminnan myyntisaamiset, joiden luottoriskiä kuvattiin lähinnä saamisten ikärakennetta kuvaavilla taulukoilla sekä yleisluonteisella kuvauksella käytössä olevista luottoriskiä vähentävistä menetelmistä kuten ennakkomaksuista tai luottovakuutuksista. Näiden riskiä pienentävää vaikutusta ei kuitenkaan kerrottu.

Osalla yhtiöistä myyntisaamisten arvonalentumistappiot olivat kasvaneet merkittävästi. Tällöin Fivan näkemyksen mukaan yhtiön tulee harkita antavansa selkeä kuvaus niiden kirjaimisen syistä. Yhtiöiden on kiinnitettävä huomiota erityisesti myyntisaamisten arvonalentumiskriteereihin (IAS 39.58–62).

Jos yhtiö kirjaa myyntisaamisten luottotappiosta aiheutuneen arvonalentumistappion erilliselle tilille¹⁷ (nimetty esimerkiksi vähennystiliksi), yhtiöiden on esitettävä erillinen täsmäytyslaskelma kauden aikana syntyneistä arvonalentumistappioista (IFRS 7.16, IFRS 7.BC26–27). Täsmäytyslaskelma selvittää huomattavasti kuvaa lopullisesti realisoituneiden arvonalentumistappioiden suhteesta aiemmin kirjattuihin arvioituihin arvonalentumistappioihin. Fivan käsityksen mukaan pääosa yhtiöistä tekee saamisryhmäkohtaisia arvonalentumisia esimerkiksi erääntyneisiin myyntisaamisiin, jolloin edellä kuvattu täsmäytyslaskelma on esitettävä.

¹⁷ Tällaisen erillisen tilin käyttö on vaihtoehto sille, että arvonalentuminen kirjattaisiin suoraan vähentämään kyseessä olevan varan kirjanpitoarvoa (IFRS 7.16).

Markkinavalvonta
Tilinpäätösvalvonta

4.2 Markkinariskeistä esitetyt herkkyysanalyysitiedot eivät kuvasta yhtiöiden altistumista suojattaville liiketoimintariskeille

Standardi edellyttää herkkyysanalyysia rahoitusinstrumenttien erityyppisistä markkinariskeistä, joiden jokseenkin mahdolliset muutokset vaikuttavat tilinpäätöshetkellä yhtiön tulokseen ja omaan pääomaan (IFRS 7.40–41). Esitettyjen tietojen osalta havaittiin edelleen puutteita.

Vaikka kaikki yhtiöt olivat laatimisperiaatteissaan tai riskienhallintaa koskevissa liitetiedoissaan kuvanneet ulkomaiseen yksikköön tehdyn nettosijoituksen suojausperiaatteita, noin puolet yhtiöistä ei antanut ollenkaan tietoa nettosijoituksesta syntyvästä riskistä (avoimesta positioista) (IFRS 7.31, IFRS 7.33–34). Fiva katsoo, että pelkästään suojausten ja niiden herkkyysanalyysin kuvaaminen ei ole riittävää, vaan lisäksi tulee kertoa, minkä suuruista riskiä suojataan. Ilman tätä tietoa lukija ei pysty muodostamaan kokonaiskäsitystä tilanteesta (IAS 1.15(c))¹⁸. Osalle yhtiöistä oli esimerkiksi syntynyt ulkomaiseen yksikköön tehdystä nettosijoituksesta merkittäviä muuntoerotappioita, mikä korostaa standardien mukaisten liitetietojen esittämistä siten, että lukija pystyy muodostamaan kokonaiskäsityksen nettosijoituksesta syntyvän riskin suuruudesta ja sen suojaamisesta.

Enemmistöllä yhtiöistä rahoitusinstrumenttien herkkyysanalyysi sisälsi tiedot taseen ja rahavirran suojauksissa käytettävistä rahoitusinstrumenteista syntyvästä markkinariskistä. Tämän lisäksi parhaimmillaan yhtiöt olivat esittäneet tiedon riskienhallintapolitiikan mukaisesta suojausperiodista ja siihen liittyvästä arvioidusta, erittäin todennäköisestä suojauksen kohteena olevasta riskistä (IFRS 7.31, IFRS 7.33–34). Näillä yhtiöillä herkkyysanalyysi esitti selkeästi rahavirran suojauksissa käytettävistä rahoitusinstrumenteista syntyvän oman pääoman vaikutuksen suhteessa siihen, mikä on liiketoiminnan arvioitu kokonaisriski.

Suojauslaskentaa sovellettaessa standardi edellyttää (IFRS 7.23(a)) yhtiöitä esittämään rahavirran suojauksen kohteena olevat kaudet, jolloin suojattujen rahavirtojen odotetaan toteutuvan ja vaikuttavan voittoon ja tappioon. Usea yhtiö ei antanut tätä tietoa erillisenä, vaan kaikki suojauksien eräänymistä koskeva tieto perustui rahoitusinstrumenttien eräänymistä kuvaaviin taulukoihin. Tällöin erityisesti valuuttasuojauksen osalta esitettävät tiedot eivät välttämättä kuvaa suojattujen rahavirtojen odotettua tulosvaikutteista periodia, koska suojaavan instrumentin maturiteetti ei ole välttämättä sama kuin suojatun rahavirran. Jos riskienhallinnasta annetuissa liitetiedossa ei kuvata suojausperiodia ja niille toteutettuja suojauksia, ei tilinpäätöksen lukijalla ole tietoa, millä tavalla herkkyysanalyysissä esitetyt vaikutukset tulevat realisoitumaan tulevina kausina.

4.3 Maksuvalmiusriskin raportoinnissa selkeimmin edistystä

Yhtiöiden tapa raportoida maksuvalmiusriski on Fivan käsityksen mukaan selkeästi parantunut tilikauden 2008 tilinpäätöksissä. Erityisesti muutos on havaittu seuraavilla osa-alueilla.

Laadulliset tiedot maksuvalmiuden hallinnan periaatteista, tavoitetilasta ja tilanteesta suhteessa tavoitteisiin oli kerrottu aikaisempaa huomattavasti selkeämmin. Kokonaisuutena maksuvalmiusriskin esittämisessä havaittiin parannettavaa, koska useat yhtiöt kertoivat suunnittelevansa käyttöpääomainvestointien pienentämistä mm. maksuvalmiuden turvaamiseksi. Nämä tiedot oli esitetty tyypillisesti toimintakertomuksessa ilman selkeää kytkeä maksuvalmiusriskiä käsitteleviin liitetietoihin. Fiva katsoo, että standardin (IFRS 7.33)

¹⁸ IAS 1.17(c) (2009) Oikean kuvan antaminen edellyttää lisätietojen antamista, jotta tilinpäätöksen lukijat pystyvät ymmärtämään, miten tietyt liiketoimet, muut tapahtumat ja olosuhteet ovat vaikuttaneet yhteisön taloudelliseen asemaan ja tulokseen.

Markkinavalvonta Tilinpäätösvalvonta

periaatteen mukaisesti näiden tietojen sisällyttäminen tai linkittäminen maksuvalmiusriskiä kuvaaviin liitetietoihin antaa kokonaiskuvan yhtiön maksuvalmiutta koskevan riskienhallinnan toteutuksesta käytännössä, koska likviditeettireservin riittävyys vaikuttaa yhtiön operatiiviseen toimintaan.

Yhtiöt esittivät pääosin selkeästi maksuvalmiusreservien jakaantumisen nostamattomiin valmiusluottoihin ja ei-sitoviin luottolimiitteihin. Entistä useampi yhtiö oli kertonut liitetiedoissa myös valmiusluottojen erääntymisaikataulun. Tältä osin maksuvalmiusriskin osalta on tapahtunut selkeää laadullista parantumista.

4.4 Kovenanteista ei anneta riittävästi tietoa

Standardikohdan IFRS 7.31 mukaan yhtiön on esitettävä tietoa, jonka avulla tilinpäätöksen lukijat pystyvät arvioimaan rahoitusinstrumenteista johtuvien riskien luonnetta ja laajuutta. Tämä kattaa myös kovenantteihin liittyvät tiedot, koska lainasopimukseen sisältyvien kovenanttien mahdollinen rikkoutuminen saattaa kertoa yhtiön likviditeetti- tai korkoriskistä. Yhdessä muiden tekijöiden kanssa kovenanttien rikkoutuminen saattaa jossain tapauksissa antaa viitteitä jopa yhtiön toiminnan jatkuvuuden epävarmuudesta. Tästä syystä kovenanteista esitettävät tiedot ovat hyödyllistä tilinpäätösinformaatiota lukijalle.

Fiva arvioi kovenanteista esitettyjen tietojen laatua riskiperusteisesti läpikäyntiin valittujen tilinpäätösten (15) perusteella. Fiva havaitsi, että parhaimmillaan yhtiöt olivat lisänneet edellisvuoteen verrattuna kovenanteista annettuja liitetietoja kertomalla pääkohdat taseen rahoitusvelkoihin tai sitoviin valmiusluottoihin liittyvistä merkittävistä kovenanteista. Nämä yhtiöt olivat myös laajentaneet antamia tietoja kovenanttiehtojen laskentaperiaatteista, varsinaisista kovenanttitasoista ja tilinpäätöshetken tilanteesta suhteessa kovenantteihin.

Yhtiöiden tulee huomioida standardien vaatimukset kovenanteista (IFRS 7.31) ja kovenanttien rikkoutumisesta (IFRS 7.18–19, IAS 1.65–67¹⁹) annettavista tiedoista. Jotta tilinpäätöksen lukijat pystyvät arvioimaan rahoitusinstrumenteista johtuvien riskien luonnetta ja laajuutta standardikohdan IFRS 7.31 mukaisesti, tulee kovenanteista kertoa riittävän yksityiskohtaisella tasolla kuvaten esimerkiksi kovenanttien kriteerejä, kovenanttiehtojen rikkoutumisen seuraamuksia ja rikkoutumisen todennäköisyyttä esimerkiksi herkkyyksianalyysin avulla. Fivan näkemyksen mukaan kovenanttiehtoista esitettävien tietojen yksityiskohtaisuutta tulee lisätä silloin, kun kovenanttirajojen rikkoutuminen on lähellä. Fiva kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että maksuvalmiusriskistä annettaviin tietoihin liittyvää sääntelyä on tarkennettu maaliskuussa 2009.²⁰

Mikäli tilikauden aikana kovenanttiehdot ovat rikkoutuneet ja rikkominen oikeuttaa lainantajan vaatimaan nopeutettua takaisinmaksua, tulee yhtiön antaa standardin edellyttämät yksityiskohtaisemmat tiedot IFRS 7.18–19 mukaisesti. Tietoa tulee esittää muun muassa siitä, onko tilanne korjattu tai lainojen ehdot neuvoteltu uudelleen ennen tilinpäätöksen hyväksymistä julkistettavaksi (IFRS 7.18(c)). Kun yhtiö ei täytä pitkäaikaiseen lainasopimukseen liittyvää sitoumustaan, ja jos sen seurauksena laina tulee vaadittaessa maksettavaksi, standardi IAS 1 edellyttää lisäksi, että velka luokitellaan lyhytaikaiseksi. Velka on luokiteltava lyhytaikaiseksi, kun yhtiöllä ei ole ehdotonta oikeutta lykätä velan suorittamista vähintään 12 kuukauden päähän raportointiajankohdasta. (IAS 1.65–67)

¹⁹ IAS 1.74–76 (2009)

²⁰ IFRS 7 soveltamisohjeistus B11F(f), voimaan 1.1.2009 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla

Markkinavalvonta Tilinpäätösvalvonta

Kaikista listayhtiöistä hiukan alle puolet kertoi lainasopimuksiin sisältyvistä kovenanteista.²¹ Näistä yhtiöistä noin puolet totesi ainoastaan kovenantteja olevan, kun taas loput yhtiöt kertoivat kovenanttiehdot yksityiskohtaisemmin.

Kaikista listayhtiöistä alle 10 kertoi kovenanttiehtojen rikkoutuneen vuoden 2008 aikana. Raportointi oli useimmissa tapauksissa puutteellista, sillä vain harva kertoi esimerkiksi, mikä vaikutus oli kovenanttiehtojen rikkoutumisen seurauksella.

4.5 Rahoitusinstrumenttien tulosvaikutusten esittäminen vaihtelevaa

IFRS 7 edellyttää rahoitusvaroista syntyneiden tulosvaikutusten erittelyä standardin IAS 39 *Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen* ryhmien mukaisesti. Tämän lisäksi jaotettuun hankintamenuun arvostettavien rahoitusvarojen ja -velkojen korkotuotot ja -kulut on esitettävä erikseen. Edelleen rahavirran suojauslaskennan vaikutukset on tilinpäätöksessä esitettävä siten, että kuhunkin tuloslaskelman erään sisältyvä määrä käy ilmi.

Vain osa yhtiöistä oli eritelty standardin vaatimusten mukaisesti IAS 39 ryhmittäin kursierojen ja suojauslaskennan liiketulosvaikutukset. Parhaissa yhtiöissä myös tuloslaskelman rahoituseriin kirjatut kurssierot, korkotuotot ja -kulut oli eritelty IAS 39 mukaisten ryhmien tai suojauslaskennan soveltamisen perusteella. Tällöin yksittäistapauksissa liitetiedoissa kerrottiin myös tulosvaikutteisen valuuttakurssiriskin syntyneen konsernin sisäisistä monetaarisista lainasaamisista.

Valitettavan monessa yhtiössä havaittiin edelleen rahoitusinstrumenttien tulosvaikutusten esittämisessä parannettavaa verrattuna standardin vaatimukseen. Tyypillisimmin kaupankäynti-instrumenttien ja suojaustoiminnan vaikutus oli esitetty netotettuna rahoituserissä, mikä on vastoin standardin vaatimuksia. Tästä johtuen yhtiön toiminnasta syntyneen markkinariskin ja sen vähentämiseksi tehtyjen riskienhallintaperiaatteiden mukaisten toimenpiteiden vaikutusta voi olla vaikea arvioida esitettävien tietojen perusteella. Yksi standardin perusvaatimuksista (IFRS 7.7, IFRS 7.20) on rahoitusinstrumenttien ryhmittelyn selkeä esittäminen ja ryhmittelyn mukainen tulosvaikutusten esittäminen, jotta tilinpäätöksen lukija ymmärtää rahoitusinstrumenttien eri arvostusperiaatteiden ja niistä syntyvien riskien realisoitumista yhtiön tulokseen.

4.6 Esitettävien tietojen annettava selkeä kuva yhtiön rahoitusinstrumenttien arvonalentumisiin soveltaman harkinnan periaatteista ja rajoista

Listattujen pankkien osalta erityistä huomiota kiinnitettiin rahoitusinstrumenttisijoitusten laatimisperiaatteisiin ja niiden käytännön soveltamiseen. Valvontatyön kohteena olivat myytävissä oleviin rahoitusvaroihin ryhmitellyt osake-, rahasto- ja korkosijoitukset, sillä rahoitusmarkkinoiden epävakaus vaikutti merkittävästi näiden sijoitusten käypiin arvoihin. Fiva teki pankkeihin valvontakäyntejä, joissa arvioitiin sijoitusten luokittelu-, arvostus- ja arvonalentumisperiaatteita ja -käytäntöjä. Valvontakäyntien perusteella Fiva edellytti osassa pankkeja muutoksia sijoitusten luokittelu- ja arvostusperiaatteiden soveltamiseen.

Rahoitusinstrumenttien arvonalentumista koskeva sääntely (IAS 39.58–62) on periaatepohjaista, jolloin tilinpäätöksen laatijalle jää mahdollisuus soveltaa yhtiökohtaista harkintaa ar-

²¹ Fivan tiedossa ei ole, kuinka monella yhtiöllä kaiken kaikkiaan on sopimusvakuudellista rahoitusta.

Markkinavalvonta Tilinpäätösvalvonta

vonalentumisen toteamiseksi. Fivan mukaan laatimisperiaatteet tulee tällöin esittää niin, että tilinpäätöksen lukija saa selkeän kuvan yhtiön rahoitusinstrumenttien arvonalentumisiin soveltaman harkinnan periaatteista ja rajoista arvioidakseen itsenäisesti johdon kykyä arvonalentumisten periaatteiden ja kriteerien määrittämisessä. Tämä on korostunut erityisesti rahoitusmarkkinakriisin aikana.

EECS on käsitellyt useita myytävissä olevien rahoitusvarojen arvonalentumisia koskevia soveltamiskysymyksiä, joista osa on myös julkaistu.²²

Fivan tekemien valvontakäyntien havaintona oli myös se, että osakkeiden ja osuuksien arvonalentumisen perustana oli usein arvio sijoituskohteen taloudellisista toimintaedellytyksistä tai sijoitusten yleinen arvostustason rahoitusmarkkinoilla yksittäisen sijoituksen varsinaisen arvonalentumisen lisäksi. Osakesijoitusten osalta sijoituksen käyvän arvon merkittävä tai pitkäaikainen lasku alle hankintamenon on jo itsessään objektiivista näyttöä arvonalentumisesta.

4.7 Sijoituspalveluyritysten ja rahastoyhtiöiden tilinpäätökset

Listamattomat sijoituspalveluyritykset laativat tilinpäätöksensä luottolaitoslain (121/2007), siihen annetun asetuksen (150/2007) ja Ratan standardin²³ 3.1 *Tilinpäätös ja toimintaker-tomus* mukaisesti. Rahastoyhtiöt puolestaan laativat tilinpäätöksensä sijoitusrahastolain (48/1999) ja siihen annetun asetuksen mukaisesti (820/2007). 1.1.2008 lähtien rahastoyhtiöiden tuloslaskelma- ja tasekaavat ovat muuttuneet.

Sijoituspalveluyritykset

Fiva kävi läpi 15 sijoituspalveluyritysten tilinpäätökset. Pienellä määrällä yhtiöitä oli puutteita arvostamista koskevien vaatimusten noudattamisessa: osa rahoitusvaroista arvostettiin hankintamenoön käypään arvoon arvostamisen sijasta. Fiva on ryhtynyt asianmukaisiin valvontatoimenpiteisiin.

Rahastoyhtiöt

Fiva kävi läpi 26 rahastoyhtiön tilinpäätökset. Yhtiöt olivat muuttaneet tilinpäätöslaskelman-sa niitä koskevan sääntelyn muuttumisen seurauksena²⁴. Kolmannes yhtiöistä esitti kuitenkin hallintopalkkioiden palautukset virheellisesti eriteltynä vain tuloslaskelman liitetietoina, kun ne tulee ilmoittaa tuloslaskelmassa omana eränään. Muutamalla yhtiöllä oli arvostettu sijoituksena olevia rahoitusvaroja hankintamenoön käypään arvoon arvostamisen sijasta. Fiva on ryhtynyt asianmukaisiin valvontatoimenpiteisiin.

²² CESR julkaisi uusimman erän päätöksiä 26.8.2009: 6th extract from EECS's database of enforcement decisions (CESR ref. 09-720). IFRIC Update (Heinäkuu/2009) sisälsi selventävää ohjeistusta "merkittävä" ja "pitkäaikainen" -kriteerien sääntelyn sisällöstä.

²³ Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2009) 76 §:n 6 momentin nojalla päätökset ja määräykset, jotka Rahoitustarkastus on antanut ennen lain voimaantuloa 1.1.2009, ovat lain voimaantulon jälkeen voimassa niin kuin Finanssivalvonta olisi ne antanut.

5 EPÄVARMUUS TOIMINNAN JATKUVUUDESTA

Yhtiön johdon on tilinpäätöstä laatiessaan arvioitava yhtiön kykyä jatkaa toimintaa (IAS 1.23)²⁵. Erityisesti viimeaikaisessa taloudellisessa toimintaympäristössä epävarmuus toiminnan jatkumisesta on lisääntynyt monella yhtiöllä. Jos yhtiön taloudelliset lähtökohdat eivät ole vahvat, markkinoiden heikkeneminen, rahoituslähteiden riittävyys tai rahoituskustannusten muutokset saattavat lisätä olennaisella tavalla epävarmuutta. Arviointi on tilinpäätöksen kannalta keskeinen, koska jatkuvuuden periaatteen pohjalta laadittu tilinpäätös voi erityisesti arvostuksen osalta erota muulla perusteella laaditusta tilinpäätöksestä. Huolellisen jatkuvuuden arvioinnin lisäksi on tärkeää, että sijoittajille annetaan riittävästi tietoa epävarmuustekijöistä standardien edellyttämällä tavalla.

Yhtiön tulee laatia tilinpäätöksensä toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tästä poiketaan, jos yrityksen johto aikoo tai sen täytyy lopettaa yhtiö tai lakkauttaa sen toiminta tai kun sillä ei ole muuta realistista vaihtoehtoa. Silloin kun johto on tietoinen olennaisista epävarmuustekijöistä, jotka saattavat antaa merkittävää aiheutta epäillä yhtiön kykyä jatkaa toimintaansa, yhtiön on tilinpäätöksessään ilmoitettava nämä epävarmuustekijät. (IAS 1.23)²⁶

Standardi edellyttää johtoa käyttämään toiminnan jatkuvuuden arvioinnissa kaikkea käytävissä olevaa tulevaisuutta koskevaa tietoa, joka kattaa vähintään 12 kuukautta raportointikauden lopusta lukien. Arvioinnin kohteena ovat muun muassa nykyiseen ja ennakoituun kannattavuuteen, velkojen maksusuunnitelmiin ja mahdollisiin vaihtoehtoihin rahoituslähteisiin liittyvät tekijät. (IAS 1.24²⁷, IAS 10.14–16) Epävarmuustekijöiden raportoinnissa johto käyttää huomattavissa määrin harkintaa siitä, mitä olennaisella epävarmuustekijällä ja merkittävällä epäilyyn johtavalla aiheella käytännössä tarkoitetaan.

Standardit sisältävät asiaan liittyviä muita vaatimuksia kuten standardin IFRS 7 liitetietovaatimukset otettujen lainojen ehtojen rikkomisesta ja maksuvalmiusriskeistä sekä standardin IAS 1 sisältämä vaatimus velkojen luokittelusta lyhytaikaisiksi silloin, kun lainasopimuksen liittyvää sitoumusta ei ole täytetty ja sen seurauksena velka tulee vaadittaessa maksettavaksi. (IFRS 7.3–42, IAS 1.65–67²⁸) Kovenanttien rikkoutuminen yhdessä muiden tekijöiden kanssa saattaa antaa jossain tapauksissa viitteitä yhtiön toiminnan jatkuvuuden epävarmuudesta. Lisäksi standardin IAS 1 liitetietovaatimukset johdon harkinnasta (IAS 1.116–124)²⁹ ja pääoman hallinnasta (IAS 1.124A–124C)³⁰ voivat antaa hyödyllistä lisäohjeistusta olennaisten epävarmuustekijöiden raportointiin.³¹

5.1 Toiminnan jatkumiseen liittyvistä epävarmuustekijöistä kertomien haparoivaa

Fiva arvioi niiden listayhtiöiden tilinpäätöksiä, joiden tilikauden 2008 tilinpäätöksiä koskevat tilintarkastuskertomukset sisälsivät lisätiedon epävarmuudesta toiminnan jatkuvuudessa. Arvion kohteena oli yhtiön epävarmuustekijöistä esittämien tietojen riittävyys ja selkeys. Näitä epävarmuustekijöitä olivat mm. nykyinen ja ennakoitu kannattavuus, velkojen mak-

²⁵ IAS 1.25 (2009)

²⁶ IAS 1.25 (2009)

²⁷ IAS 1.26 (2009)

²⁸ IAS 1.74–76 (2009)

²⁹ IAS 1.125–133 (2009)

³⁰ IAS 1.134–136 (2009)

³¹ Lisäohjeistusta on löydettävissä myös esimerkiksi Ison-Britannian Financial Reporting Council:n ohjeistuksesta *Going Concern and Liquidity Risk: Guidance for Directors of UK Companies 2009*, <http://www.frc.org.uk/publications/pub2140.html>

Markkinavalvonta Tilinpäätösvalvonta

susuunnitelmat, mahdolliset muutokset rahoitusjärjestelyissä, kovenanttien rikkomiset ja niiden seuraukset sekä kerrotut riskit, erityisesti maksuvalmiusriskit.

Suurin osa yhtiöistä kertoi toiminnan jatkuvuuden uhasta riittävässä määrin, mikäli toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksessä annettuja tietoja arvioidaan yhdessä. Harva yhtiö oli esittänyt toiminnan jatkuvuuden epävarmuuteen liittyviä tekijöitä omana kokonaisuutenaan, jolloin viesti saattoi jäädä epäselväksi. Tilinpäätöksen tiedot toiminnan jatkuvuudesta eivät aina olleet helposti erotettavissa esimerkiksi muista riski- ja riskienhallintatiedoista. Kaiken kaikkiaan kokonaiskuvan muodostaminen ainoastaan tilinpäätöstietojen perusteella saattoi olla vaikeaa. Paras yhtiö kertoi jatkuvuuden uhasta useammassa kohdassa toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksessä toiminnan jatkuvuuteen viittaavan otsikon alla siten, että uhkaan liittyvät eri epävarmuustekijät oli koottu omaksi kokonaisuudekseen. Puutteellisimmat tiedot antanut yhtiö kertoi liiketoimintaansa kohdistuvista vakavista riskeistä mainitsematta kuitenkaan sitä, että kyseiset uhat ovat toiminnan jatkuvuuteen liittyviä epävarmuustekijöitä. Lukijan pitäisi kyetä esitettyjen tietojen perusteella ymmärtämään toiminnan jatkuvuuden olevan uhattuna ja uhan taustalla olevat syyt.

Edellisten lisäksi Fiva valitsi joukon yhtiöitä perustuen niiden heikkoa taloudellista tilaa kuvaaviin riskitekijöihin³². Näiden yhtiöiden tilinpäätöksiä ja toimintakertomuksia arvioitiin keskittymällä siihen, mitä ne kertoivat merkittävimmistä riskeistään ja raportoivatko ne riskien vaarantavan toiminnan jatkuvuutta. Muutama yhtiö kertoi epävarmuustekijöiden olemassaolosta ja epäilystä toiminnan jatkuvuuden suhteen. Osa yhtiöistä yksilöi, mitkä vahvuustekijät auttavat yhtiötä selviämään heikosta taloudellisesta tilasta viittaamatta kuitenkaan mitenkään toiminnan jatkuvuuteen. Osa yhtiöistä ei kyennyt raportoinnillaan vakuuttamaan, etteikö olisi olemassa sellaisia epävarmuustekijöitä, jotka voisivat johtaa ongelmiin toiminnan jatkuvuudessa. Ottaen huomioon tilinpäätöshetken vaikeat markkinaolosuhteet, Fiva odotti ensinnäkin, että tällaiset yhtiöt olisivat erikseen maininneet, että tilinpäätös on laadittu jatkuvuuden periaatteen pohjalta. Toiseksi näiden yhtiöiden odotettiin perustelevan sitä, miksi yhtiö katsoo epävarmuustekijöiden olevan niin epäolennaisia, etteivät ne uhkaa toiminnan jatkuvuutta.

5.2 Tietojen esittämiseen panostettava tulevissa taloudellisissa raporteissa

Fiva korostaa, että yrityksen toiminnan jatkuvuuden epävarmuuteen liittyvät tiedot ovat tärkeitä sijoittajille. Niistä raportointia on parannettava vuoden 2009 tilinpäätöksiin ja toimintakertomuksiin seuraavasti.

Toiminnan jatkuvuudesta esitettävien tietojen tulee olla riittävän kattavia, merkityksellisiä, kootusti esitettyjä ja erotettuna selkeäksi omaksi osa-alueekseen tilinpäätöksessä. Jos johto on kuvannut tilinpäätöksessä olennaisia toiminnan jatkuvuuteen liittyviä epävarmuustekijöitä standardin IAS 1 mukaisesti, johdon käyttämästä harkinnasta ja tulevaisuutta koskevasta oletuksista tulee antaa riittävästi tietoa. Oletusten tulee olla realistisia siten, että ennakoitujen ongelmien ratkaistavissa niiden avulla. Lisäksi uhista ja mahdollisuuksista kertomisen tulee olla tasapuolista. Sijoittajille on myös tärkeää, että yhtiö esittää perustellun johtopäätöksen siitä, miksi jatkuvuuden periaatteen noudattaminen uhkatekijöistä huolimatta on asianmukaista.

³² Valinta tehtiin kannattavuuden, velkaantuneisuuden ja kassavirtoihin liittyvien tunnuslukujen perusteella. Lisäksi huomioitiin riskiä lisäävänä tekijänä vuoden 2009 alun heikko kurssikehitys ja tulosvaroitukset.

Markkinavalvonta
Tilinpäätösvalvonta

6 MUUT KESKEISET HAVAINNOT

6.1 Yrityshankinnat

Suomalaisten listayhtiöiden vuonna 2008 tekemien yrityskauppojen kokonaishankintameno on kasvanut huomattavasti vuoteen 2007 verrattuna.

Aikaisempien vuosien tapaan Fiva kartoitti standardin IFRS 3 *Liiketoimintojen yhdistäminen* soveltamisalaan kuuluvien yrityshankintojen kokonaisvolyymiä, hankintameno kohdistumista hankinnan kohteen nettovarallisuudelle sekä liikearvon muodostumista. Suomalaisten listayhtiöiden yrityshankintojen kokonaishankintameno vuonna 2008 oli 10,8 miljardia euroa, joka on yli kaksinkertainen määrä edellisvuoteen verrattuna (5,3 mrd). Listayhtiöistä 60 oli tehnyt standardin soveltamisalaan kuuluvia hankintoja vuonna 2008 (59 yhtiötä). Uutta liikearvoa syntyi vuoden 2008 hankinnoista 5,8 miljardia euroa (2,4 mrd) ja sen osuus kokonaishankintamenosta oli 53 % (45 %). Liikearvoksi jäävä suuri osuus voi olla osoitus siitä, ettei kaikkia hankinnan kohteen aineettomia hyödykkeitä edelleenkään kirjata hankinnoissa liikearvosta erillään. Liikearvon määrä saattaa jäädä liian suureksi myös siitä syystä, ettei hankinnan kohteen omaisuuseriä arvosteta hankinnassa todellisiin IFRS-standardien mukaisiin käypiin arvoihinsa, vaan niitä alhaisempiin arvoihin.

Kokonaishankintamenosta oli kohdistettu aineettomille hyödykkeille 22 % (33 %). Aineettomille hyödykkeille kohdistetusta 22 %:sta asiakassuhteiden osuus oli 4 %, tuote- ja tavaramerkkien 1 % ja teknologian osuus vastaavasti 14 %. Kokonaishankintamenosta aineellisille hyödykkeille oli kohdistettu 10 %, joka koostuu pääosin yhdestä suuresta hankinnasta. Hankintameno muodostumista tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon, että hankintameno jakaumat vaihtelevat vuosittain huomattavasti riippuen muun muassa yrityshankintojen volyymin, toimialoista sekä yksittäisten hankintojen luonteesta ja koosta. Vuonna 2008 merkittävimmät hankinnat tehtiin informaatioteknologian ja sähkönjakelun aloilla. Liitteessä 4 on esitetty vuonna 2008 suurimmat yrityshankinnat tehneet yhtiöt. Liitteessä 5 on esitetty suomalaisten listayhtiöiden yrityshankintojen kokonaishankintameno kohdistumista tilinpäätöksissä 2005–2008.

Uudistettu standardi IFRS 3 tulee sovellettavaksi 1.7.2009 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. Uudistetun standardin myötä aineeton hyödyke tulee edelleen kirjata hankinnassa erillään liikearvosta aina, kun se on yksilöitävissä eli eroteltavissa tai johtuu sopimukseen perustuvista tai muista laillisista oikeuksista. Vaatimus käyvän arvon luotettavasta määrittelystä ei enää jatkossa kuitenkaan ole edellytys aineettoman hyödykkeen erikseen kirjaamiselle. Näin ollen on odotettavissa, että aineettomia hyödykkeitä tullaan kirjaamaan yrityshankinnoissa jatkossa aiempaa enemmän liikearvosta erillään. Fiva tulee jatkossa aktiivisesti valvomaan uudistetun standardin IFRS 3 mukaisen hankintamenetelmän soveltamista suomalaisten listayhtiöiden tilinpäätöksissä.

6.2 Myytävänä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät ja lopetetut toiminnot

Standardin IFRS 5 *Myytävänä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät ja lopetetut toiminnot* mukaisia myytävänä olevia pitkäaikaisia omaisuuseriä esitti tilikaudella 2008 17 yhtiötä (18 yhtiötä) ja lopetettuja toimintoja 15 yhtiötä (22 yhtiötä).

Markkinavalvonta Tilinpäätösvalvonta

Fiva havaitsi tilinpäätösinformaatiossa puutteita niissä tilanteissa, joissa pitkäaikainen omaisuususerä on ollut luokiteltuna myytävänä olevaksi, mutta se on siirretty pois myytävänä olevaksi luokitellusta omaisuususerien ryhmästä. Tällöin sen kauden tilinpäätöksessä, jonka aikana päätetään pitkäaikaisen omaisuususerän myyntiä koskevan suunnitelman muutoksesta, on esitettävä kuvaus päätökseen johtaneista seikoista ja olosuhteista sekä päätöksen vaikutuksesta toiminnan tulokseen kyseisellä kaudella ja aikaisemmillä tilinpäätöksessä esitettävillä kausilla (IFRS 5.42).

Lopetettujen toimintojen osalta eniten puutteita oli lopetettujen toimintojen tuloksesta esitettävien tietojen suhteen. Näitä ovat lopetettujen toimintojen tuotot, kulut ja voitto tai tappio ennen veroja ja voiton tai tappion tuloverojen määrä sekä luovutuksen voitto tai tappio ennen veroja ja erityisesti siihen kohdistuvien tuloverojen määrä. (IFRS 5.33(b)(i)-(iv)) Lisäksi standardin vaatimusta (IFRS 5.33(c)) lopetettujen toimintojen liiketoiminnasta, investoinneista ja rahoituksesta johtuvien nettorahavirtojen esittämisestä ei oltu aina noudatettu.

Yleisesti ottaen myytävänä olevien pitkäaikaisten omaisuususerien ja lopetettujen toimintojen suhteen yhtiöiden tilinpäätöksissä havaittiin terminologisia epäselvyyksiä. Yhtiöiden tulee käyttää standardin terminologiaa myytävänä olevista pitkäaikaisista omaisuususeristä ja lopetetuista toiminnosta esitettävissä tiedoissa.

6.3 Varaukset

Standardin IAS 37 *Varaukset, ehdolliset velat ja ehdolliset varat* mukaan varaus on velka, jonka toteutumisajankohta tai toteutuva määrä on epävarma (IAS 37.10). Varauksia voivat olla muun muassa uudelleenjärjestelyvaraukset, takuuvaraukset, varaukset tappiollisista sopimuksista ja ympäristövaraukset.

Suomalaisilla listayhtiöillä oli tilikauden 2008 lopussa uudelleenjärjestelyvarauksia 1,2 miljardia euroa (1,3 mrd), takuuvarauksia 2,0 miljardia euroa (2,0 mrd), varauksia tappiollisista sopimuksista 0,28 miljardia euroa (0,10 mrd) ja ympäristövarauksia 0,18 miljardia euroa (0,17 mrd). Vuoden 2008 aikana oli tehty lisäyksiä uudelleenjärjestelyvarauksiin 1,1 miljardilla eurolla.

Yhtiöiden tulee esittää jokaisesta varausten ryhmästä kuvaus veloitteen luonteesta ja ajankohdasta, jona yhtiön oletetaan menettävän taloudellista hyötyä veloitteesta johtuen (IAS 37.85(a)). Tämä tieto puuttui kolmasosalta yhtiöistä. Jotta varaukset voidaan yhdistää esittäessä yhdeksi ryhmäksi, tulee niiden olla luonteeltaan samanlaisia (IAS 37.87). Muulla perusteella varauksia ei voi yhdistää esittäessä ja jokaisesta varausten luokasta tulee esittää standardin IAS 37 edellyttämät tiedot.

Lisäksi Fiva havaitsi tilinpäätöksissä terminologisia epäselvyyksiä varausten suhteen. Yhtiöiden tulee läpi tilinpäätöksen käyttää yhtenäistä terminologiaa, joka on sillä hetkellä voimassa olevien standardien mukaista. IFRS-standardit eivät käytä esimerkiksi termiä luottotappiovaraus. Tätä vastaava erä on arvonalentumistappio, joka ei ole standardin IAS 37 mukainen varaus (IAS 37.63–65). IFRS-standardit eivät myöskään käytä termiä pakollinen varaus. Lisäksi Fiva havaitsi, että huomattava osa yhtiöistä oli kirjannut eläkevarauksia standardin IAS 37 mukaisten varausten kanssa samaan liitetietoon. Eläkevaraukset eivät yleensä ole luonteeltaan varauksia, elleivät ole esimerkiksi osa uudelleenjärjestelyvarauksia, vaan velkoja ja ne tulee esittää standardin IAS 19 *Työsuhde-etuudet* mukaisesti.

6.4 Osavuositarkastukset

Fiva selvitti listayhtiöiden osavuositarkastusten taulukko-osien IFRS-raportointia käymällä läpi 30 listayhtiön³³ vuoden 2009 ensimmäisen ja toisen vuosineljänneksen tarkastukset.

Osavuositarkastuksen laatimisperiaatteen esittämisessä havaittiin edelleen puutteita. Tilikauden kolmen ja yhdeksän ensimmäisen kuukauden osavuositarkastuksissa sekä tilinpäätöstiedotteessa tulee selkeästi kertoa joko "Osavuositarkastus on laadittu standardin IAS 34 mukaisesti." (IAS 34.19) tai "Osavuositarkastus on laadittu IFRS-standardien kirjaamis- ja arvostamisperiaatteita noudattaen, mutta sen laadinnassa ei ole noudatettu kaikkia standardin IAS 34 vaatimuksia." (VMA 9.2.2007/153 3 §). Kuuden ensimmäisen kuukauden osavuositarkastuksissaan yhtiöiden tulee kertoa "Osavuositarkastus on laadittu standardin IAS 34 mukaisesti." (IAS 34.19). Standardin IAS 34 mukainen ja ns. suppea taulukko-osa eroavat tiettyjen liitetietovaatimusten suhteen (IAS 34.15–18, VMA 9.2.2007/153, 3§). Laatimisperiaatteen esittäminen on tärkeää, koska sen perusteella tarkastuksen lukija tietää, mitä tietoa taulukko-osasta ja sen sisältämistä liitetiedoista on mahdollista saada.

Muiden viime vuonna havaittujen³⁴ puutealueiden osalta oli raportoitu paremmin. Lähes kaikki otoksen yhtiöt olivat esittäneet laimennusvaikutuksella oikaistun osakekohtaisen tuloksen (IAS 34.11) sekä tiedon siitä, oliko osavuositarkastuksessa noudatettu samoja laatimisperiaatteita ja laskentamenetelmiä kuin edellisessä tilinpäätöksessä (IAS 34.16(a)).

Kuten viime vuonna, tänäkin vuonna standardin IFRS 3 *Liiketoimintojen yhdistäminen* mukaisen tietojen esittämisessä osavuositarkastuksissa havaittiin vakavia puutteita. Kun yhtiö laatii osavuositarkastuksensa standardin IAS 34 *Osavuositarkastukset* mukaisesti, yrityshankinnoista on esitettävä kaikki standardissa IFRS 3 vaadittavat tiedot (IAS 34.16(i)), mikäli ne ovat olennaisia. Olennaisuutta on arvioitava suhteessa kyseistä osavuositarkastusta koskevaan taloudelliseen informaatioon (IAS 34.23). Fiva katsoo, että pörssitiedotteen antaminen tulevasta tai toteutuneesta yrityshankinnasta on yhtiön antama osoitus olennaisesta hankinnasta, josta standardikohta IAS 34.16(i) edellyttää esittämään standardin IFRS 3 mukaiset liitetiedot (IFRS 3.59–63 ja IFRS 3.B64–67).

Uudet segmenttikohtaisia tietoja koskevat vaatimukset (IAS 34.16(g)((i)-(vi))) ovat tulleet voimaan 1.1.2009 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla niillä yhtiöillä, jotka esittävät segmentti-informaationsa vuositilinpäätöksessään standardin IFRS 8 *Toimintasegmentit* mukaan. Yli puolet yhtiöistä ei ollut osavuositarkastuksissaan esittänyt kokonaisvaroja segmenteittäin (IAS 34.16(g)(iv)). Toisilta segmenteiltä saadut tuotot oli esittänyt yli puolet yhtiöistä. Ne tulee esittää, jos ne sisältyvät segmentin voittoon tai tappiota kuvaavaan lukuun, jota ylin operatiivinen päätöksentekijä tarkastelee, tai jos ne muutoin säännöllisesti toimitetaan ylimmän operatiivisen päätöksentekijän tietoon (IAS 34.16(g)(ii)). Samoin yli puolet yhtiöistä oli esittänyt kuvauksen eroavaisuuksista segmenttijaon perusteissa tai segmentin voiton tai tappion määrittämisperusteissa viimeisimpään vuositilinpäätökseen nähden (IAS 34.16(g)(v)).

³³ Otos koostui kymmenestä suuresta, keskisuuresta ja pienestä suomalaisesta listayhtiöstä.

³⁴ Markkinatarkastus 4/2008: *Selvitys Q1/2008 osavuositarkastuksen taulukko-osasta*

Markkinavalvonta
Tilinpäätösvalvonta

LIITTEET

Liite 1. Valvontaympäristö

Fivan tilinpäätösvalvonnan piirissä ovat Suomen säännöllisen tiedonantovelvollisuuden ko-timaakseen valinneet yhtiöt, joiden liikkeelle laskemat osakkeet, joukkovelkakirjalainat tai muut arvopaperit ovat julkisen kaupankäynnin kohteena ETA-alueella. Tilanteessa 31.12.2008 osakkeiden liikkeeseenlaskijoita oli 128 kpl ja joukkovelkakirjalainojen liikkeeseenlaskijoita 12 kpl. Lisäksi tilinpäätösvalvonnan piirissä ovat sijoituspalveluyritysten ja ra-hastoyhtiöiden tilinpäätökset.

Valvontamenetelmät

Fiva soveltaa tilinpäätösvalvonnassa Euroopan arvopaperimarkkinavalvojien komitean, CESRin, standardien³⁵ mukaisia valvontamenetelmiä. Yhtiön tilinpäätös voi joutua valvonnan kohteeksi kokonaisuudessaan tai joltakin etukäteen valitulta painopistealueelta. Koko tilin-päätöksen läpikäymiseksi sovelletaan yhtiöiden valinnassa riskiperusteista menetelmää, jota täydennetään satunnaisotannalla. Satunnaisotannalla varmistetaan, että mikä tahansa yhtiö voi joutua valvonnan kohteeksi milloin tahansa.

Yhtiökohtainen riskiperusteinen valvonta

Riskiperusteinen yhtiöiden valinta perustuu CESRin standardiin nro 1³⁶ ja sen soveltamisoh-jeeseen valintamenetelmistä. Riskiarviointi koostuu kahdesta tekijästä: (1) tilinpäätöksiin sisältyvän merkittävän virheen todennäköisyydestä ja (2) merkittävän virheen mahdollises-ta vaikutuksesta markkinoiden luottamukseen ja sijoittajan suojaan (yhtiön merkittävyys). Ensisijaisesti valvonnan kohteeksi valitaan yhtiöt, joilla on sekä korkea riski-indeksi että mahdollinen, suuri vaikutus markkinoiden luottamukseen ja sijoittajan suojaan. Lisäksi val-vonnan kohteeksi valitaan muutamia yhtiöitä pelkästään jommankumman edellä mainitun tekijän perusteella. Lisäksi riskiperusteista otantaa täydennetään satunnaisotannalla. Näin ollen millä tahansa yhtiöllä on koska tahansa mahdollisuus joutua valvonnan kohteeksi.

Tilinpäätöksiin sisältyvän merkittävän virheen todennäköisyyttä arvioidaan yhtiökohtaisella riski-indeksillä. Vuoden 2008 tilinpäätösten osalta riski-indeksi muodostui 21 riskitekijästä, jotka liittyivät muun muassa yhtiöiden valvontahistoriaan, yhtiön taloudelliseen tilanteeseen ja sitä kuvaaviin tunnuslukuihin, yrityshankintoihin sekä omistus- ja rahoitusjärjestelyihin. Yhtiön merkittävyyden arviointi perustui yhtiön markkina-arvoon.

Otantamenetelmä ja sen tehokkuus arvioidaan vuosittain.

³⁵ CESRin ensimmäinen valvontastandardi "Enforcement of Standards on Financial Information in Europe" julkais-tiin 12.3.2003 (ref. CESR/03-073). CESRin toinen valvontastandardi "Co-ordination of Enforcement Activities" jul-kaistiin 22.4.2004 (ref. CESR/03-317c). Lisäksi CESR on julkaissut viimeksi mainitun valvontastandardin sovelta-misohjeen "Guidance for Implementation of Co-ordination of Enforcement of Financial Information" 28.10.2004 (ref. CESR/04-257b).

³⁶ CESR Standard No. 1 on Financial Information - Enforcement of Standards on Financial Information in Europe (ref. CESR/03-073)

Markkinavalvonta
Tilinpäätösvalvonta

Painopistealueisiin perustuva riskiperusteinen valvonta

Painopistealueet valitaan vuosittain. Painopistealueena voi olla esimerkiksi tietty IFRS-standardi tai toimiala. Painopistealueen valintaan vaikuttaa esimerkiksi asian ajankohtaisuus, yleinen taloudellinen tilanne, toimialan tilanne tai asian merkittävyys tilinpäätösinformaation kannalta. Painopistealueisiin perustuvassa riskiperusteisessa valvonnassa yhtiöiden tilinpäätökset käydään läpi vain ko. aihe-alueen osalta.

Esitevalvonta

Fiva valvoo myös esitteisiin sisältyvää tilinpäätösinformaatiota. Tilinpäätöskysymysten läpikäynnin syvyys riippuu mm. Fivan käsityksestä yhtiöstä taloudellisena raportojana ja esitevelvollisuuden aiheuttavan transaktion luonteesta. Listautumistilanteessa yhtiöiden ensimmäiset IFRS-tilinpäätökset ja niihin liittyvät merkittävät tilinpäätöskysymykset käydään aina tarkoin läpi.

Kansainvälinen yhteistyö

Fiva osallistuu tilinpäätösvalvontatehtävässään CESRin pysyvän komitean, CESR-Finin³⁷ toimintaan. CESR-Finin tehtävänä on koordinoita jäsenorganisaatioiden valvontaa ja muuta toimintaa listayhtiöiden taloudelliseen raportointiin liittyvissä kysymyksissä.

CESR-Finin alaisuudessa toimii EECS³⁸, jossa käsitellään IFRS-tilinpäätöksiin liittyviä soveltamiskysymyksiä sekä standardien soveltamisen teknisten ratkaisujen että valvontatoimenpiteiden osalta. Tämän valvojien yhteistyön tarkoituksena on varmistaa valvontapäätösten johdonmukaisuus Euroopassa. Fiva on sitoutunut muiden valvojien kanssa sovittuun linjaan, mutta tekee kuitenkin kansalliset valvontapäätökset itsenäisesti. EECS-käsittely on osa Fiva tavanomaista valvontaprosessia. EECS ylläpitää myös tietokantaa, johon kerätään eri jäsenvaltioiden yksittäisiä valvontatapauksia koskevia ratkaisuja. Näitä päätöksiä julkaistaan säännöllisin väliajoin CESRin toimesta valvojien toiminnan läpinäkyvyyden edistämiseksi.

CESR-Finin alla toimii myös muita työryhmiä, joista Fiva on osallistunut IFRS-standardien kommentointia käsittelevään ryhmään sekä ns. fair value -työryhmään. Fiva osallistuu eri työryhmien toimintaan sekä valvonnallisten kansallisten tarpeiden takia, mutta myös tukeakseen omalta osaltaan eurooppalaista valvontaa. IFRS-standardien noudattamisen valvonta ei voi perustua yksinomaan kansallisiin toimenpiteisiin, vaan se edellyttää toimivaa Eurooppa-tasoista valvontaa.

Lisäksi Fiva osallistuu Euroopan pankkivalvojien komitean (CEBS³⁹) pysyvän komitean EG-FIn⁴⁰ ja sen alaisuudessa toimivan tilinpäätösasioita käsittelevän alatyöryhmän työskenteleeseen.

³⁷ Committee of Financial Reporting

³⁸ European Enforcers' Coordination Sessions

³⁹ Committee of European Banking Supervisors

⁴⁰ Expert Group on Financial Information

Markkinavalvonta
Tilinpäätösvalvonta

Liite 2. Suurimmat liikearvot 31.12.2008 ja vertailutiedot vuodelta 2007

2008		Liikearvo	2007		Liikearvo
	Yhtiö	milj. €		Yhtiö	milj. €
1	Nokia	6257	1	SanomaWSOY	1433
2	Sanoma	1492	2	Nokia	1384
3	UPM-Kymmene	933	3	UPM-Kymmene	1163
4	Elisa	779	4	Elisa	774
5	Metso	778	5	Metso	772
6	Cargotec	669	6	Stockmann	720
7	Kemira	655	7	Carcoteq	670
8	Stockmann	647	8	Kemira	627
9	Sampo	632	9	Kone	577
10	Kone	621	10	OKO Pankki	504
11	Wärtsilä	549	11	Stora Enso	503
12	Pohjola Pankki	516	12	Huhtamäki	472
13	Outokumpu	476	13	Wärtsilä	445
14	Huhtamäki	402	14	Tietoenator	416
15	Tieto	389	15	Amer Sports	271
16	Fortum	298	16	YIT	241
17	YIT	291	17	Ahlstrom	180
18	Amer Sports	279	18	M-real	172
19	Stora Enso	208	19	Cramo	152
20	Ahlstrom	169	20	Atria	152

Markkinavalvonta
Tilinpäätösvalvonta

Liite 3. Liikearvon osuus omasta pääomasta 31.12.2008 ja vertailutiedot vuodelta 2007

2008		Liikearvo / oma pääoma %	2008		Liikearvo / oma pääoma %
	Yhtiö			Yhtiö	
1	Biotie Therapies	345	1	Turvatiimi	304
2	Suomen Terveystalo	166	2	Suomen Terveystalo	180
3	Turvatiimi	138	3	Evia	143
4	Ixonos	128	4	Affecto	134
5	Digia	124	5	Digia	130
6	Affecto	124	6	Stockmann	121
7	Etteplan	123	7	Talentum	107
8	Sanoma	121	8	SanomaWSOY	106
9	Tiimari	109	9	Etteplan	100
10	Cencorp	107	10	Ixonos	98
11	Salcomp	104	11	Salcomp	97
12	Stockmann	94	12	Tiimari	94
13	Talentum	90	13	Tietoenator	88
14	Elisa	89	14	Cencorp	85
15	Oral Hammaslääkärit	87	15	Solteq	83
16	Solteq	86	16	Keskisuomalainen	83
17	Keskisuomalainen	85	17	Kone	77
18	Trainers' House	84	18	Carcoteq	75
19	Tieto	81	19	Elisa	75
20	Cargotec	77	20	Huhtamäki	61

Markkinavalvonta
Tilinpäätösvalvonta

Liite 4. Suurimmat yrityshankinnat tehneet yhtiöt vuonna 2008 ja vertailutiedot vuodelta 2007

2008

	Yhtiö	Hankinnan kohde	Kokonais- hankinta- hinta milj. €	Hankin- noissa syntynyt liikearvo milj. €
1	Nokia	NAVTEQ, Symbian Ltd (47,9 %:sta 100 %:iin, muut	6497	4482
2	Fortum	TGC-10, muut	2553	339
3	Outokumpu	SoGePar Group, muut	236	79
4	Wärtsilä	Vik-Sandvik -konserni, muut	214	126
5	Sanoma	Nowa Era, muut	191	143
6	Ruukki Group	RCS Limited, Türk Maadin Sirketi A.S. (98,75 %), muut	170	64
7	Oriola-KD	Vitim & Co (75 %), Moron Ltd (75 %)	116	82
8	Aspo	Kauko-Telko Oy	96	37
9	Kone	ARA Lyon, Arundel Elevator, International Elevator Company, muut	60	52
10	Metso	Mapag Valves GmbH, muut	56	17

2007

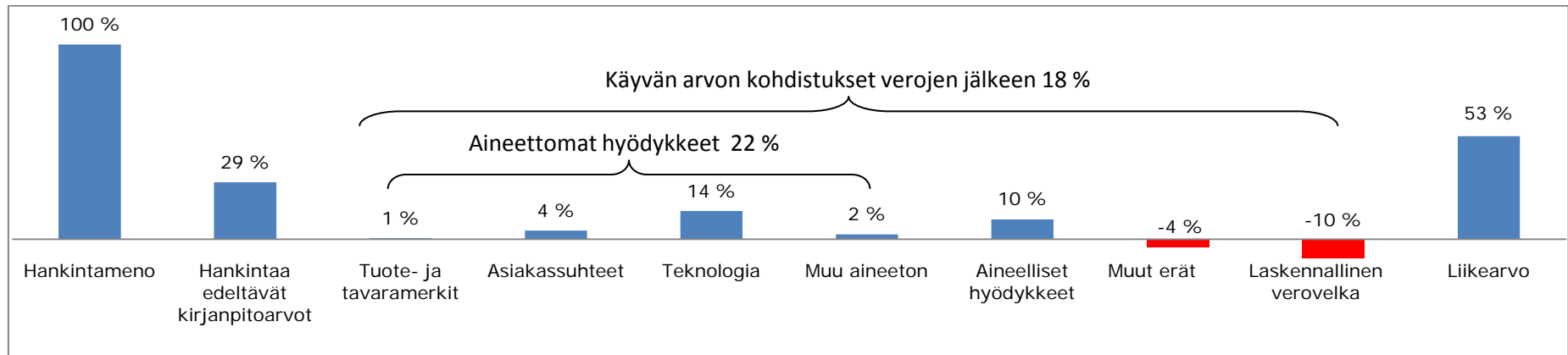
	Yhtiö	Hankinnan kohde	Kokonais- hankinta- hinta milj. €	Hankin- noissa syntynyt liikearvo milj. €
1	Nokia	Nokia Siemens Networksien muodostaminen	5500 (**)	803
2	Stockmann	Lindex AB	851	722
3	Ahlstrom	Orlandi Groupin vesineulattujen kuitukankaiden valmistus, Fiberweb plc -yhtiön kuluttajapyyhkeiden liiketoiminta, Fabriano Filter Media SpA, osa erikoispaperituotantolaitoksesta yhtiöltä Votorantim Celelose e Papel	223	87
4	Cargotec	Iso joukko pieniä yritys- ja liiketoiminta-hankintoja, mm. Indital Construction Machinery Ltd, Kalmar Intia Pvt. Ltd ja BG Crane Pty. Ltd	198	166
5	Fiskars	Iittala Group Oyj, muut	176	79
6	HKScan	Swedish Meatsin liiketoiminta (Scan AB)	162	32
7	Suomen Terveystalo	Medivire Työterveyspalvelut Oy, muut	136	105
8	Atria Yhtymä	AB Sardus, muut	129	95
9	Trainers' House (*)	Satama House Oy:n hankinta	75	44
10	Sanoma-WSOY	Printcenter Oy, Noodi Oy, Rosetta Holding B.V., SportUp Dinland Oy, Auto24, muut	68	42

(*) 31.12.2007 asti Satama Interactive Oyj

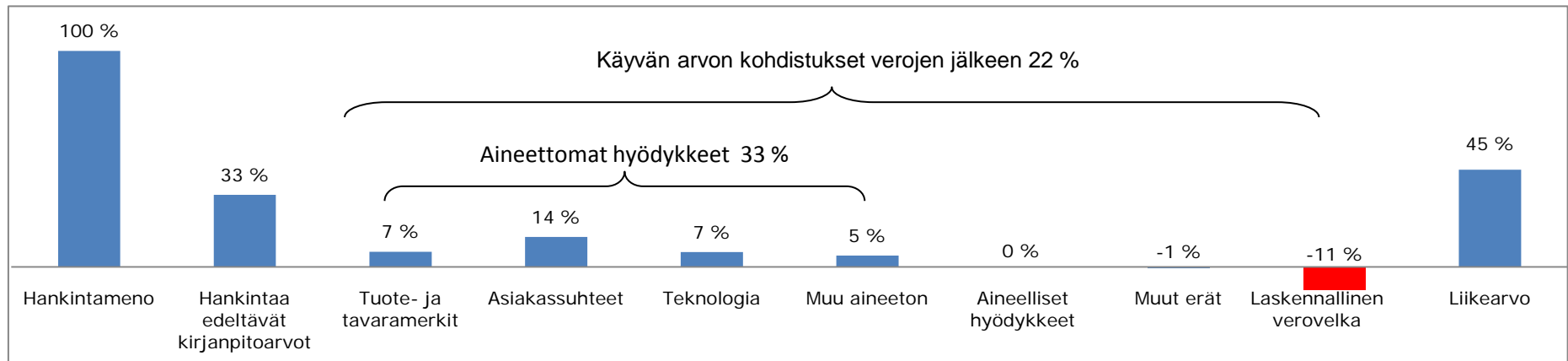
(**) Konserniin siirretyn verkkoliiketoiminnan käväksi arvoksi määriteltiin 500 miljoonaa euroa.

Markkinavalvonta
Tilinpäätösvalvonta

Liite 5. Yrityshankintojen kokonaishankintamenon kohdistuminen tilinpäätöksissä 2005–2008

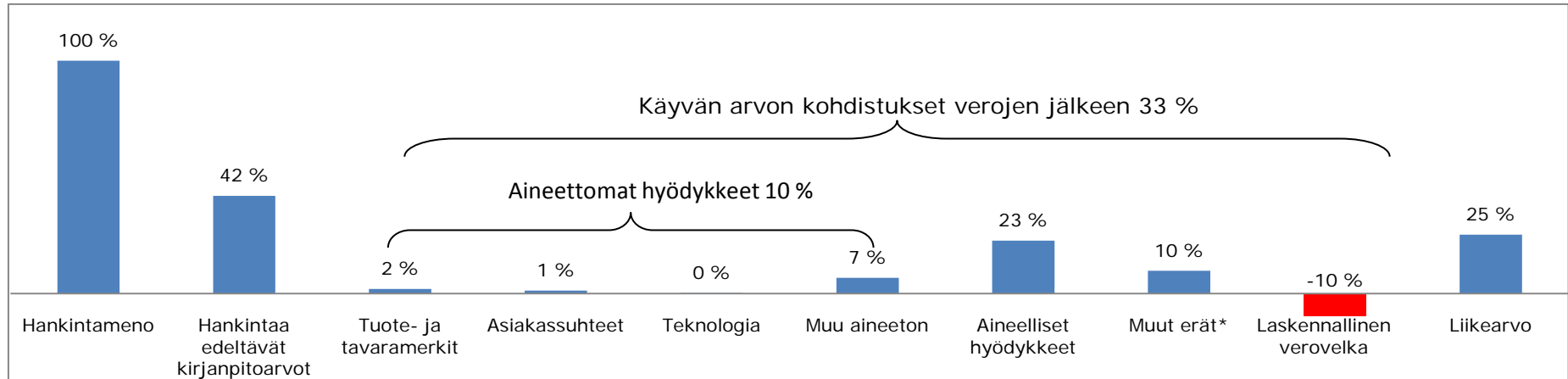

Kuvio 1 Kokonaishankintamenon kohdistukset tilikauden 2008 standardin IFRS 3 mukaisista hankinnoista

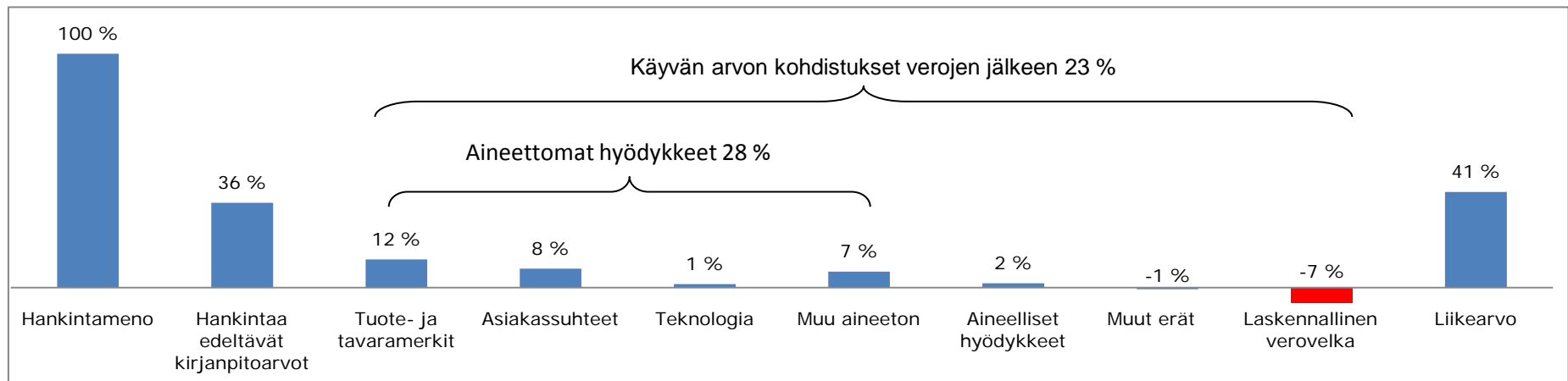

Kuvio 2 Kokonaishankintamenon kohdistukset tilikauden 2007 standardin IFRS 3 mukaisista hankinnoista

Markkinavalvonta
Tilinpäätösvalvonta

Kuvio 3 Kokonaishankintameno kohdistukset tilikauden 2006 standardin IFRS 3 mukaisista hankinnoista⁴¹

Kuvio 4 Kokonaishankintameno kohdistukset tilikauden 2005 standardin IFRS 3 mukaisista hankinnoista

⁴¹ Muut erät* sisältävät kohdistuksia sijoituskiinteistöille 6 %.